

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ І МІСЦЕ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС
УКРАЇНИ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ
ЗАПОБІГАННЯ Й РЕАГУВАННЯ
НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО
ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ**

**Матеріали
науково-практичної конференції
(Київ, 23 квітня 2021 року)**

*Присвячено 35-річчю аварії
на Чорнобильській АЕС*

**Київ
2021**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

РОЛЬ І МІСЦЕ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС
УКРАЇНИ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ
ЗАПОБІГАННЯ Й РЕАГУВАННЯ
НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО
ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Матеріали
науково-практичної конференції
(Київ, 23 квітня 2021 року)

Київ
2021

Редакційна колегія:

Черней В. В., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Гусарев С. Д., перший проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Заяць В. С., старший інспектор відділення моніторингу працевлаштування та зв'язків з випускниками навчально-методичного відділу Національної академії внутрішніх справ, голова Асоціації «Чорнобиль» Національної академії внутрішніх справ, учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

Акопян Т. О., начальник відділу, соціальної роботи та дозвілля Національної академії внутрішніх справ;

Корольчук В. В., провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 12 березня 2021 року (протокол № 6)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їх якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

Роль та місце органів системи МВС України в державній політиці запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру [Текст]: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 23 квіт. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 61.

УДК 351.74:614.8](477)

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО

<i>Черней В. В.</i>	5
---------------------------	---

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

<i>Гузенко Є. В.</i> ДІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	6
<i>Заяць В. С.</i> ПОДІЇ, ЯКІ НАЗАВЖДИ ЗАЛИШАТЬСЯ В ПАМ'ЯТІ.....	9
<i>Зілінський А. М.</i> РОЛЬ Й УЧАСТЬ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ В ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО МАСШТАБУ	13
<i>Колб О. Г., Кухтей Р. А.</i> УРОКИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	17
<i>Ліщук Б. В.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ	23
<i>Лук'янов С. В.</i> РОЛЬ І МІСЦЕ СИСТЕМИ ОРГАНІВ МВС УКРАЇНИ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ ЗАПОБІГАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО Й ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ	27
<i>Прокопович С. В.</i> ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ АВІАЦІЇ В СИСТЕМІ МВС ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	31
<i>Руцький Д. М.</i> ПРИЧИНИ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС	36
<i>Сягровець В. А.</i> АВАРІЯ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС ЯК НОВА ВІХА В ІСТОРІЇ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ	40

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Головатенко Я. В.

АВАРІЯ НА ФУКУСІМСЬКІЙ АЕС45

Вікарій І. М.

АВАРІЯ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС.....47

Лудан А. Р.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ
НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....51

Миронова А. С.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ПІД ЧАС РАДІАЦІЙНОЇ ЗАГРОЗИ.....53

Односталко Є. А.

РОЛЬ І МІСЦЕ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ У ДЕРЖАВІ57

ВСТУПНЕ СЛОВО

Чернєй Володимир Васильович,
ректор Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор

Шановні побратими-чорнобильці!

Цьогоріч минає 35 років з тієї квітневої ночі, яка розділила життя українців на дві епохи. Серед усіх трагедій, які пережило людство, чорнобильська катастрофа не має аналогів за масштабами руйнівного впливу на здоров'я, посиленого соціальними, економічними й побутовими негараздами.

Сотні тисяч людей, серед них – і 33 тисячі пожежників, працівників міліції, військовослужбовців внутрішніх військ, медиків та інших співробітників МВС, героїчними зусиллями приборкали «мирний» атом, унеможливили переростання вибуху в глобальний смерч для всього світу.

Віддаємо данину пам'яті героям, які ціною власного життя врятували людство, поіменно згадуємо тих, хто в перші дні трагедії були поруч з нами. Велика вам подяка й низький уклін за сумлінне виконання обов'язків, самовідданість, сміливість, відвагу, патріотизм і мужність, виявлені в екстремальних умовах.

У ті непрості дні жоден з нас об'єктивно не міг збагнути, що саме відбувається, не уявляв справжні наслідки тієї катастрофи. Тож сьогодні держава докладає всіх зусиль, аби така біда більше ніколи не прийшла на нашу землю.

Учасники ліквідації наслідків аварії глибину лиха й людських страждань пропустили крізь власне серце. Ваш подвиг, не підвладний часу, й нині надихає на протистояння тяжким, підступним хворобам.

Ваші професіоналізм і самозреченість, виявлені під час ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, активна громадянська позиція нині сприяють розв'язанню проблем тяжкохворих і постраждалих унаслідок катастрофи побратимів, і це вдячно підтримують ректорат, Вчена рада, Рада Асоціації «Чорнобиль», Рада ветеранів і профспілковий комітет НАВС.

Тож щиро бажаємо вам і вашим сім'ям здоров'я, миру, довголіття і добробуту!

Вічна пам'ять героям Чорнобиля!

Гузенко Євгеній Володимирович,
старший викладач кафедри тактичної
підготовки навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук, доцент

ДІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Однією з найважливіших цілей людства за всіх часів було досягнення все більш високої якості життя та його безпеки. Тому, значення безпеки, її місце у загальній структурі організації життя соціуму й зараз суттєво зростає. Таким чином, найважливішим пріоритетом сучасного життя в цілому стає забезпечення комплексної безпеки особистості, суспільства. Тобто, необхідно спільними зусиллями створити собі безпечні умови життя. Для усунення або запобігання появи конкретної загрози необхідна підготовка всіх керівних ланок і суб'єктів господарювання до відповідних заходів забезпечення суспільної безпеки життєдіяльності населення, змістом якого є реалізація заходів цивільного захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях.

Значну небезпеку представляють техногенні та природні надзвичайні ситуації. Масштабність негативного впливу аварій, катастроф і стихійних лих ставить проблему ліквідації надзвичайних ситуацій та мінімізації наслідків від них у ряд найбільш важливих завдань держави.

Україна переживає етап зростання кількості надзвичайних ситуацій внаслідок антропогенного порушення і техногенної перевантаженості території, що становить загрозу національній безпеці. Рівень національної безпеки держави не може бути достатнім, якщо у загальнодержавному масштабі не буде вирішено завдання захисту населення, об'єктів економіки і національного надбання від надзвичайних ситуацій.

Основна частина перелічених проблем ефективних рішень поки що не знаходить. У результаті виникають надзвичайні ситуації різного характеру, порушуються процеси розвитку

соціуму, суспільству наноситься велика шкода, що відбивається у людських втратах і економічних збитках, дестабілізації системи життєзабезпечення населення [1, с. 5].

В умовах надзвичайної ситуації, при спонтанності її розвитку і найчастіше непередбачуваності наслідків, першочергове значення набуває неухильне дотримання принципів верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. При цьому, суттєво, змінюються ролі і функції основних суб'єктів цивільного захисту, які уповноважені захищати від небезпек населення, території, навколишнє природне середовище і майно, у мирний час, а також в особливий період.

На Кабінет Міністрів України центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства установи і організації покладається обов'язок здійснювати заходи цивільного захисту, тобто забезпечувати конституційне право громадян на захист життя і здоров'я.

При настанні надзвичайних ситуацій природного характеру, порушується нормальний ритм життя населення, окремих районів або міст, виникає загроза життю та здоров'ю багатьох людей, спричиняється велика матеріальна шкода, дезорганізується робота державних установ, транспорту, зв'язку, загострюється соціальна напруга, зростає рівень злочинності та кількість інших правопорушень. Для попередження та припинення означених негативних наслідків залучаються значні сили органів виконавчої влади, особливе місце серед яких займає Національна поліція України.

Національна поліція України в складі єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного, природного та іншого характеру є функціональною підсистемою охорони публічного порядку, покликаною залучати свої сили і засоби до дій в умовах надзвичайної ситуації та при ліквідації її наслідків у мирний час та в особливий період [1, с. 5].

Отже, виникнення надзвичайних ситуацій об'єктивно викликає появу нових актуальних завдань і збільшення обсягу функцій, що спричиняє зміну режиму функціонування Національної поліції України.

Таким чином, з метою підвищення ефективності варто звернути увагу на проведення спільних навчань з іншими державними органами, що беруть у заходах із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру, у межах яких відпрацьовуються всі розглянуті напрями діяльності. Розвиток Національної поліції України має бути спрямований насамперед на підвищення їх ролі в боротьбі зі злочинністю та припиненню правопорушень під час надзвичайних ситуацій. Особливу увагу необхідно приділяти підтриманню та підвищенню готовності поліцейських до дій в екстремальних умовах, у тому числі викликаних надзвичайними ситуаціями природного характеру [2, с. 18].

На нашу думку, Національна поліція України здійснюючи охорону правопорядку в надзвичайних умовах, повинні враховувати також обов'язкову, передбачену законодавством, участь інших державних органів у заходах із ліквідації, попередженні та усуненні наслідків надзвичайних ситуацій, відновленні порушеного публічного порядку, нормалізації оперативної обстановки, проявляти ініціативу та розробляти комплексні заходи щодо взаємодії з ними.

Список використаних джерел

1. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / [Давигора Ю.І., Молотай В.А., Коломієць О.В., Демченко Ю. В., Кудлай А. О.]. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 156.

2. Кузніченко С. О. Управління органами внутрішніх справ в особливих умовах, викликаних аномальними явищами техногенного і природного характеру (організаційно-правові питання): автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». Х., 2001.

3. Сабіров Р. Ф. Діяльність органів внутрішніх справ України за умов надзвичайних ситуацій природного характеру / Р. Ф. Сабіров. *Форум права*. 2012. № 1. С. 855–859. URL: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2012-1/12crfcpx.pdf>.

Заяць Володимир Степанович,
старший інспектор відділення
моніторингу працевлаштування та
зв'язків з випускниками навчально-
методичного відділу Національної
академії внутрішніх справ, голова
Асоціації «Чорнобиль» Національної
академії внутрішніх справ, учасник
ліквідації наслідків аварії на
Чорнобильській АЕС

ПОДІЇ, ЯКІ НАЗАВЖДИ ЗАЛИШАТЬСЯ В ПАМ'ЯТІ

Своєю волею Всевишній присудив мені перенести два найглибші потрясіння. Перше – найтрагічніше – коли у 1986 році грім Чорнобиля вдарив у серце мого народу. І друге – найрадісніше – коли у 1991 році український народ відновив свою незалежність і мужньо продовжує її захищати сьогодні.

Аварія на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року стала найтрагічнішою світовою подією після Другої світової війни. Вона несла потенційну ядерну загрозу практично всьому європейському континенту та мала відголоски в інших куточках світу.

Ситуація після аварії посилювалась непередбачуваністю та утаємничістю дій тодішнього керівництва Радянського Союзу. Про пожежу і вибух на четвертому енергоблоці в ті дні ми дізнавались по радіо «Свобода», адже в деяких країнах було той же день уже зафіксовано різке збільшення радіаційного фону. Нас попереджували про небезпеку. В той же час, Президент СРСР мовчав, мало того зобов'язав керівників УРСР провести традиційний парад 1 травня на честь Міжнародного дня солідарності трудящих. На цю брехню, що все уже в Чорнобилі нормально, повівся і я, взявши із собою десятирічну доньку, після чого їй довелося перенести операцію на щитовидній залозі. Тому ті українські трудящі, котрі не були задіяні в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС таки отримали свою дозу радіації безпосередньо в центрі столиці на Хрещатику. Це лише одна із сторінок «пikлування» комуністичної партії про трудящих України.

Керівництво радянської держави того часу уперто не бажало повідомляти про можливу ядерну катастрофу. Не знаю, у них, як завжди, напевно, були на те свої причини. Та хай їм грець! Історія уже дала їм оцінку.

А тим часом.

Ми були не тільки свідками, але й активними учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції буквально з першого ж дня цієї ядерної трагедії. Не завжди хочеться про це згадувати, але заради того, щоб подібне не повторилось ніколи, про це треба пам'ятати і постійно говорити, адже достеменно відомо, що причиною цієї катастрофи є людський фактор як при проектуванні й будівництві так і в процесі експлуатації. Отже.

В той же сумнозвісний день 26 квітня 1986 року, десь біля 21 години зведений загін Київської вищої школи МВС СРСР (нині НАВС) в кількості 295 офіцерів приєднався до співробітників органів внутрішніх справ Київської області, які брали участь в ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС з перших годин трагедії. Керівником нашого загону був заступник начальника КВШ зі стройової частини полковник внутрішньої служби Тищенко П.І. Окрім нього із постійного складу були відряджені:

полковник внутрішньої служби Білоусько В.С. – начальник кафедри військово-службової та фізичної підготовки;
полковник внутрішньої служби Кальницький В.С. – начальник медичної частини;

полковник міліції Середа В.Г. – начальник курсу;
майор міліції Федченко С.А. – начальник курсу;
капітан міліції Заяць В.С. – заступник начальника курсу;
капітан внутрішньої служби Свистунов В.С. – заступник секретаря парткому;

капітан внутрішньої служби Поповічев М.О. – старший інструктор політвідділу;

майор міліції Рудь В.Г. – старший інспектор ВІР та ЦО;
старшина міліції Уманець М.П. – міліціонер комендантського відділу.

Так як в період з 26 по 27 квітня запаси харчів, які були у тривожних валізах кожного з нас практично закінчились, 28 квітня до місця нашої дислокації біля м. Чорнобиль були також відряджені майор міліції Сазонов І.П. – заступник начальника відділення МТЗ та Ізбенко В.Г. – водій технічної частини, які привезли нам пакети з продуктами харчування.

Таким чином на ліквідацію наслідків Чорнобильської аварії із КВШ було відряджено 12 осіб із числа постійного складу та 283 офіцери – слухачів першого та другого курсів. Практично одночасно з виїздом зведеного загону КВШ відбули на службу в зону ліквідації наслідків аварії 25 офіцерів постійного складу та 192 слухачі навчального центру УВС Київського міськвиконкому (нині НАВС). Керівником цього підрозділу був начальник навчального центру генерал-майор міліції Михайлюк М.П., а його заступниками призначені заступник начальника навчального відділу майор міліції Степаненко Л.Л. та начальник курсу старший лейтенант міліції Черней В.В. (нині генерал поліції другого рангу, ректор НАВС). Окрім того, до складу цього підрозділу також входили: заступник начальника навчального відділу майор міліції Супрун А.М.; помічник начальника навчального центру капітан внутрішньої служби Кобець М.С.; заступник начальника курсу капітан внутрішньої служби Калашник П.С. та старший лейтенант міліції Шиловцев В.Ю.; викладачі центру – майори міліції Добаш Л.П., Стаховський Л.В., Філінюк В.О., капітани міліції – Авілов В.Г., Бурдик В.В., Мед О.І., Рехта В.І., Орел П.О., Хижний О.Д., Шевченко Б. О.; старші лейтенанти міліції – Воловиченко В.В., Гнутов Є.І., Ємець О.І., Кожухар В.С.; водії – старший сержант міліції Козачок В.О., старшина міліції Метелиця П.І., Марков С. А., а також старшина навчального відділу старшина міліції Шматок В.В.

З 29 квітня до ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС приступило 350 офіцерів (336 слухачів та 14 викладачів) Київського філіалу Всесоюзного інституту підвищення кваліфікації керівних працівників МВС СРСР (нині НАВС). Керівником цього підрозділу було призначено начальника факультету внутрішніх військ полковника внутрішньої служби Котенка А.С., а його заступниками з тилового забезпечення – полковника внутрішньої служби Пархуту М.В.; з виховної роботи – полковника внутрішньої служби Любченка В.М., з питань служби – полковника внутрішньої служби Грищенко В.І.

Про ті тривожні дні несення служби в центрі ядерного пекла учасники ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС розповіли у своїх спогадах, які розміщено у збірнику спогадів «Чорнобиль: іспит на мужність», який був випущений до 30-х роковин Чорнобильської катастрофи у 2016 році. У кожному спогаді наголошується, що усі учасники ліквідації наслідків аварії на

Чорнобильській АЕС названих підрозділів, нині Національної академії внутрішніх справ з честю виконали свій службовий і патріотичний обов'язок перед державою. Вони брали участь в евакуації населення м. Прип'ять та інших населених пунктів Чорнобильського району цілодобово, позмінно несли службу по охороні об'єктів державного значення в м. Прип'ять та майна громадян, яке залишилось в зараженій зоні. У наших 3-х підрозділах у 1986 році навчались представники майже з усіх колишніх республік Радянського Союзу. Усі вони повернулись до місць, з яких направлялись на навчання. З тими чорнобильцями, які проживають в Україні рада Асоціації «Чорнобиль» НАВС намагається підтримувати контакти. Ми пишаємося їхніми здобутками у службі і в особистому житті.

Високу оцінку несенню служби наших підрозділів дав колишній начальник оперативного штабу генерал-полковник Дурдинець В.В., нині генерал внутрішньої служби України, Радник Міністра внутрішніх справ, голова Української асоціації «Чорнобиль» органів та військ МВС та інші тодішні керівники МВС УРСР. Під твердженням високого професіоналізму, сумлінного виконання вимог Присяги є те, що учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС Федченко С.А. нагороджений Указом Президента СРСР Михайлом Горбачовим «Орден за мужність», біля 75 осіб з наших підрозділів відзначені правами керівництва МВС СРСР, керівництва МВС УРСР. Практично усі учасники ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС були заохочені правами керівників підрозділів з котрих вони були відряджені в Чорнобильську зону.

Керівництво Національної академії внутрішніх справ щорічно знаходить можливість заохотити працюючих чорнобильців та клопоче про нагородження державними нагородами та нагородами громадських організацій учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Так, у 2006 році Почесну Грамоту Кабінету Міністрів України отримав Гудзенко А.В., у 2016 році Почесними грамотами Верховної Ради України нагороджені: Блінда І.М., Добаш Л.П., Гончар М.Б. та Легецький М.П.

Станом на сьогодні в Національній академії внутрішніх справ працює 27 учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, 195 колишніх працівників перебувають на пенсії і 62 на жаль дочасно відійшли у вічність. Це:

Вічна їм пам'ять!

Багато вдів померлих ліквідаторів потребують певної уваги та підтримки. Рада Асоціації «Чорнобиль» НАВС цілком підтримує ініціативу голови Української асоціації «Чорнобиль» органів та військ МВС генерала внутрішньої служби України Василя Дурдинця про збір коштів на допомогу вдовам та тяжкохворим чорнобильцям. За дорученням ради асоціації «Чорнобиль» НАВС щиро дякую і низько вклоняюсь усім небайдужим працівникам та здобувачам вищої освіти академії, котрі знайшли можливість відрахувати кошти на допомогу названим категоріям потерпілих. Нехай кожному з вас Бог сторицею примножить ваші здобутки.

Нині безмежно вдячний Богу за те, що мені і більшості моїм побратимам-чорнобильцям Він дав змогу зустріти 35-ті роковини Чорнобильської трагедії. І допоки ми живі, будемо робити усе, що від нас залежатиме, щоб подібне ніколи не повторилось, і будемо пам'ятати тих, кого серед нас сьогодні немає.

Слава учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Слава Україні!

Зілінський Андрій Миколайович,
викладач кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ Й УЧАСТЬ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ В ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО МАСШТАБУ

Тридцять п'ять років тому сталася одна з найбільших техногенних катастроф в історії людства, відлуння якої відчуваємо досі.

На фоні всепланетарної боротьби з коронавірусом ці тривоги виглядають локальними, суто українськими. Але в сучасному світі багато що взаємопов'язано, має свої «місцеві» причини й глобальні наслідки, які відлунюються в далеких від епіцентрів техногенних аварій (український Чорнобиль, японська Фукусіма) чи вірусних пошестей (китайський Ухань) куточках планети.

26 квітня 1986 року о 1 год. 23 хв. на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС стався потужний хімічний вибух, який спричинив руйнування частини реакторного блоку і машинного залу [1].

Внаслідок вибуху виникла пожежа, яка перекинулася на дах третього енергоблоку. Майже одразу на місце аварії приїхали пожежники. Ціною їх неймовірних зусиль і їхньої жертвовності вогонь вдалося погасити до 5 години ранку. Проте, у середині самого четвертого блоку його вдалося ліквідувати лише 10 травня, коли більша частина графіту згоріла.

Після вибуху та пожежі утворилася радіоактивна хмара, яка накрила не лише території сучасної України, Білорусі та Росії, але й території багатьох європейських країн – Швеції, Австрії, Норвегії, Німеччини, Фінляндії, Греції, Румунії, Словенії, Литви, Латвії. За Міжнародною шкалою ядерних подій (INES) цю аварію класифікували за найвищим – сьомим рівнем безпеки.

У перші дні після аварії було евакуйоване населення 10-кілометрової зони, надалі зону евакуації розширили до 30 кілометрів. Загалом в Україні радіоактивно забрудненими стали 2293 населених пунктів, у яких на кінець вісімдесятих років минулого сторіччя мешкало понад 2,6 млн осіб. В результаті цієї катастрофи з сільськогосподарського користування було виведено понад 5 млн га земель.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи взяло участь 800 тисяч осіб, а постраждали від неї понад три мільйони осіб.

Від тих тривожних днів, тієї сумної реальності чорнобильського лиха минуло вже тридцять п'ять років. Тепер ось нова біда в Україні і всьому світі – коронавірус. Вона така ж невидима і така ж підступна й загрозлива для людського здоров'я і життя, як і радіація. А ще спалах пандемії, як і свого часу вибух на четвертому блоці Чорнобильської АЕС – свідчення того, наскільки уразливий у наші дні світ, як лихо в якомусь одному його куточку – чи то в Чорнобилі, Фукусімі, чи в Ухані – з неймовірною швидкістю стає планетарною бідой, несучи загрози, втрати, страждання вселенських масштабів.

Нині до сил і засобів єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру відносяться військові, спеціальні і спеціалізовані цивільні підрозділи з їх оснащенням, наглядові

органи та інформаційні бази підсистем цієї системи, призначені або залучені для виконання завдань щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Безперечно, що основну частину робіт, пов'язаних з реагуванням на надзвичайну ситуацію або усуненням загрози її виникнення, виконують аварійні формування чи підрозділи потенційно небезпечного об'єкта чи адміністративно-територіальної одиниці з наданням їм необхідної допомоги з боку структурних підрозділів Міністерства надзвичайних ситуацій України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Міністерства охорони здоров'я України тощо [2].

Через специфіку службово-бойової діяльності МВС, її органи, служби, підрозділи, частини та з'єднання одними з перших розпочинають працювати в надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру, та від професійних дій їх особового складу залежить дуже багато.

Тобто сили і засоби МВС залучаються до ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків у межах, що не суперечать законодавству. МВС виконує такі функції щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру:

1) забезпечення охорони громадського порядку, ведення боротьби із злочинністю, безпеки дорожнього руху, охорони матеріальних і культурних цінностей у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

2) надання допомоги органам виконавчої влади, місцевого самоврядування, посадовим особам у проведенні відселення людей з місць, небезпечних для проживання;

3) забезпечення участі сил і засобів (у межах їх тактико-технічних можливостей) у проведенні аварійно /пошуково/ рятувальних робіт у районах виникнення надзвичайних ситуацій;

4) забезпечення охорони режимно-обмежувальних і карантинних зон в осередках радіоактивного, хімічного, бактеріологічного, біологічного зараження і під час їх ліквідації;

5) управління діяльністю Державної пожежної охорони;

6) організація роботи щодо нагляду за протипожежним станом об'єктів усіх форм власності та інформування в установленому порядку про передумови і можливі наслідки пожеж;

7) організація гасіння пожеж і проведення першочергових аварійно /пошуково/ рятувальних робіт в осередках цих пожеж;

8) управління створенням і діяльністю таких функціональних підсистем єдиної державної системи: забезпечення охорони громадського порядку; забезпечення гасіння великих та складних пожеж; пожежна безпека; безпека руху на автомобільних дорогах [3].

Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру базується на таких принципах, як:

- організаційне об'єднання зусиль державних і недержавних органів, причетних до проблем у цій сфері, на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, на основі відповідних нормативних актів;

- нерозривність зв'язку питань забезпечення техногенно-природної безпеки зі змінами компетенції органів публічної адміністрації, форм власності, структурної перебудови економіки та вдосконалення законодавства в цій сфері;

- безумовне виконання вимог щодо гранично безпечних рівнів впливу на навколишнє природне середовище і вимог техногенно-природної безпеки;

- невиснажливе збалансоване природокористування;

- пріоритет охорони життя і здоров'я людей над будь-якими іншими інтересами в державі;

- компенсація збитків, завданих здоров'ю людей, навколишньому природному середовищу, власникам пошкодженого або знищеного в результаті надзвичайних ситуацій майна на основі чітко визначеної відповідальності та відповідного економічного механізму, включаючи систему страхування [4].

Якщо людство мало чому навчила Чорнобильська аварія – то ось нова катастрофа: вірусна, біологічна, пандемічна, з руйнівними наслідками небачених масштабів, які ми ще посправжньому не можемо досягнути. З неї, з пандемії, людство має вийти з новою філософією буття, з мудрими висновками і спільними, об'єднаними, скоординованими діями, з розумінням того, що в сучасному світі все взаємозв'язане і що не багатства, не владоспроможність, не агресії і війни, а дароване Богом людське життя є найбільшою на Землі цінністю.

Список використаних джерел

1. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посіб. / [О. Г. Комісаров, А. О. Собакарь, Е. Ю. Соболев, О. С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2017. 277 с.
2. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія права : підручник. К.: Кондор, 2002. 353 с.
3. Подолян Л., Суржик О. Реагування на надзвичайні ситуації : навч. посіб. Київ : БланкПрес, 2014. 210 с.
4. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3013334-sogodni-34-ricnica-cornobilskoi-katastrofi.html>.

Колб Олександр Григорович,
професор кафедри політології,
управління та державної безпеки
Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
доктор юридичних наук, професор;
Кухтей Ростислав Адамович,
Голова громадської організації «Союз
інвалідів Чорнобиля Волині»

УРОКИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Як зазначено в ст. 16 Конституції України, забезпечення екологічної безпеки і підтримання рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

Проте, як свідчить практика, остання лише формально виконує свої зобов'язання перед населенням, позаяк досі, зокрема, не ліквідувала, нейтралізувала, усунула тощо тих детермінант, що обумовили настання аварії, зокрема, на ЧАЕС. Більш того, з кожним роком Україна зменшує бюджетні асигнування на подолання зазначеної катастрофи [1, с. 286–288].

У той самий час, важливими у зв'язку з цим є питання, що стосуються змісту деяких «уроків» Чорнобильської катастрофи, ігнорування або поверхневе засвоєння яких вкрай негативно

впливає на захищеність національних інтересів у сфері забезпечення національної безпеки України.

Цікавим у цьому контексті є зібрані науковцями та опубліковані у 2020 році унікальні емпіричні матеріали, які безпосередньо стосуються діяльності тодішньої влади СРСР до та відразу після аварії на ЧАЕС [2], а також спогади ліквідаторів, які брали безпосередню участь у ліквідації даної катастрофи у перші її дні (26-29.04.1986) [3].

Актуальність зазначеної тематики дослідження обумовлена також й сьогоденними проблемами соціального захисту населення, які породжені у тому числі непрофесійністю та безвідповідальністю влади, що так характерно було для подій 1986 року на ЧАЕС.

Виходячи з цього *метою* цієї наукової публікації є здійснення аналізу тих відкритих даних, що стосуються подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а головним її *завданням* – визначення деяких детермінант, що її породили та обумовили, а також їх впливу на сьогодинішній стан екологічної та національної безпеки України.

Вивчення наукової літератури свідчить про те, що дослідженням проблем забезпечення екологічної безпеки досить активно та плідно працюють такі учені, як: В. І. Андрейцев, О. І. Бажан, Г. О. Білявський, Є. П. Буравльов, Г. Г. Боряк, О. В. Брайон, В. А. Гайченко, Г. М. Коваль, М. М. Мусієнко, А. М. Сердюк, В. В. Серебряков, В. В. Поліщук, М. П. Подкоритов, В. В. Хропак та ін.

Не залишаються осторонь наукової розробки цієї тематики, зокрема, з питань подолання Чорнобильської катастрофи, й практики-дослідники, а саме: І. А. Бойко, В. В. Дурдинець, В. С. Заяць, Ю. Г. Кобринський, С. М. Кутєпова, А. М. Теклішин та ін.

Поряд з цим, враховуючи, що досі в Україні наслідки катастрофи на ЧАЕС не подолані, а також їх вплив на екологічну та національну безпеку, необхідність активізації наукових пошуків є очевидною та об'єктивно обумовленою, що й стало вирішальним при виборі теми даної наукової статті.

Як показало вивчення архівних матеріалів, що стосуються періоду ліквідації аварії на ЧАЕС її можна було б запобігти, якби представники тодішньої влади в СРСР не проявили злочинної безвідповідальності та своєчасно вжили заходи по її недопущенню. Зокрема, цікавою у зв'язку з цим є довідка одного із фахівців

Міненерго Української РСР про основні інженерно-технічні характеристики проекту та радіаційну безпеку Чорнобильської АЕС від 19 вересня 1971 року, в якій він зазначив, що питання добору, розстановки та навчання будівельно-монтажного та експлуатаційного персоналу цієї станції мають проводитись більш ретельно, ніж на звичайних енергетичних підприємствах, позаяк наслідки халатного чи протиправного відношення і дій цих осіб можуть привести до більш тяжких та небезпечних для оточуючих наслідків [2, с. 33].

Аналогічна інформація запобіжного характеру містилась і в доповідній записці управління Комітету державної безпеки (далі – КДБ) при Раді Міністрів УРСР по Київській області від 12 квітня 1973 року під грифом «таємно» партійному керівництву Київської області, у якій, зокрема, мова велась про те, що на будівництві ЧАЕС мають місце випадки порушення технічних норм [2, с. 35–36]. При цьому, в даному документі зазначалось, що про такі факти письмово проінформовано керівництво Чорнобильського райкому партії.

Такі ж записки з 1973 по 1986 р. р. постійно спрямовувались районній, обласній та республіканській владі УРСР, але на них або не реагували, або замовчували та не доповідали керівництву СРСР (більше 60 спеціальних повідомлень, інформативних листів та службових записок тощо) [2, с. 37–240]. Так, у березні 1986 року Прип'ятський міськвідділ КДБ письмово проінформував першого секретаря Прип'ятського міського партії про несприятливу ситуацію, яка склалась на III черзі ЧАЕС, а саме про те, що всупереч затвердженого проекту проведення робіт, на станції не виконується низка із них, що може привести до тяжких наслідків. Крім цього, у службовій інформації зазначалось, що мають місце необґрунтовані претензії, дрібні причіпки, різноманітні попередження та заборони, а також погрози санкціями військово-пожежною частиною (ВПЧ) № 2 щодо будівельників, що в цілому несприятливо відображалась на моральному кліматі та в результаті – на термінах будівельно-монтажних робіт і протипожежної безпеки III черги ЧАЕС [2, с. 240–241].

Знову ж таки, як і в попередні часи, реакції органів влади на дане повідомлення не було, що не могло не обумовити аналогічні негативні явища та злочинну безвідповідальність персоналу зазначеної станції у подальшому.

Показовими у цьому сенсі є службові перемовини між операторами ЧАЕС безпосередньо 26 квітня 1986 року, які не вжили необхідних та адекватних заходів по ліквідації проблем, що виникли на цьому об'єкті та в подальшому привели до аварії на станції [2, с. 242–257].

Така ж безвідповідальність та злочинна недбалість були проявлені й у ході ліквідації катастрофи на ЧАЕС у перші дні аварії, про що свідчать спогади ліквідаторів зазначеної катастрофи [3, с. 70–71].

Ось, що у квітні 1986 року вони побачили і відчули у м. Прип'ять, де дислокувалась зазначена станція, та які уроки винесли з аварії на ЧАЕС, зробивши при цьому головний висновок про те, що у квітні далекого 1986 року у їх житті сталась подія, яка вплинула на всі аспекти подальшої життєдіяльності, включаючи й стан здоров'я, душевного спокою та бажання жити попри все: у складі слухачів Київської вищої школи МВС СРСР ім. Ф. Е. Дзержинського (всього 283 особи) та керівництва даного навчального закладу (10 осіб) вони були залучені до ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС у перші її дні (26–29 квітня).

Звичайно, що ні тоді, ні сьогодні вони навіть і не думали, що доля їм «подарує» можливість зустріти 35 річницю від дня катастрофи. А тому через призму часу і тверезого, у зв'язку з цим, розсудку (мудрість приходить з роками – і це істина) хотілося б поглянути на цю жахливу подію з огляду тих уроків, які всі ми (ліквідатори, інші причетні до цього особи та в цілому жителі України) отримали у ході проведення відповідних заходів спрямованих на ліквідацію наслідків аварії на ЧАЕС.

У першу чергу, мова ведеться про безглузде зосередження на час аварії на забрудненій радіоактивними відходами території досить значної кількості військовослужбовців, правоохоронців та інших воєнізованих формувань (по підрахунках фахівців за період 1986–1988 р. р. до цієї операції було залучено більше 2 млн. зазначених осіб та вільнонайманих спеціалістів (лікарів, дозиметристів, водіїв, будівельників, т. ін.).

У той самий час, коли при подібній аварії на АЕС, наприклад у Японії, вже у 2000-х роках участь у її ліквідації приймали менше двох тисяч висококваліфікованих спеціалістів з питань приборкання атому.

Де ж тоді у 1986 році були такі ж підрозділи в СРСР, при тому, коли у всіх школах та інших навчальних закладах

обов'язковим було вивчення основ цивільної оборони та дій при радіоактивному забрудненні?

Крім цього, у всіх населених пунктах та багатоквартирних будинках були обладнанні спеціальні підвальні приміщення на випадок ядерної війни, а у виконкомах рад всіх рівнів працювали відповідні відділи, що опікувались питаннями цивільної оборони.

І що? Події у квітні 1986 року показали, що це – бутофорія, паперовий будиночок тощо, які зникли, як «роса на сонці».

Та, ба! Цього колишній владі було мало: і тоді вона проявила себе ще в одній цинічній іпостасі – кинула у вир аварії, як на амбразуру кулеметника, побільше людей (молодих, здорових, відповідальних тощо). Та й в цьому не було нічого нового: з часів створення так званої «більшовицької» держави і аж до її кончини люди для неї нічого не означали – вони були знаряддям для досягнення своїх «біснுவатих» цілей.

І це перший урок Чорнобильської катастрофи, який, як лакмусовий папірець, проявив всю сутність радянської влади, яка так і не прийняла спеціального закону щодо соціального захисту від наслідків жакливої катастрофи у Чорнобилі у далекі 80-ті роки минулого століття.

Та, попри все, у цій історії був й інший урок, інша правда та інші наслідки, а саме: як у ході ліквідації аварії на ЧАЕС, так і в подальші роки зовсім по-іншому поводитись з людьми, тобто з нами – слухачами Київської школи МВС, наші командири, проявляючи при цьому протилежну від «великих» чиновників від влади поведінку щодо нас.

Таким на той час і, без сумніву, довіку були і будуть ті 10-ть керівників нашого вузу, які з перших і до останніх днів опікувались нами у Прип'яті. Саме там всі слухачі побачили і почули цих людей по-іншому: щирих, не зашорених «солдафонів», а рівних з нами по обов'язках і відповідальності в умовах трагедії, яка всіх нас зробила рідними і близькими.

У першу чергу, слід сказати добрі слова і висловити шану та низько вклонитись за цей «парадокс» тодішньої влади (доброту, гуманність, самовіддачу тощо) покійному нині полковнику внутрішньої служби Тищенко Петру Ісааковичу, який у стінах вузу вів себе, як Маргарет Тетчер (у кулуарах його боялись більшість слухачів за суворість і жорсткість), а у польових умовах (у Чорнобилі) – як рівний із рівних та й ще й як справжній побратим і надійний товариш, за спиною якого ми відчували себе захищеними, не дивлячись на всі негаразди побуту та служби, в

яких ми спільно провели трое діб та «заряджались» вбивчими радіоактивними променями.

Таку ж дивовижну зміну відношення до нас проявили й інші керівники Київської вищої школи МВС СРСР, які безпосередньо приймали участь у ліквідації аварії на ЧАЕС: полковники В. С. Білоусько, В. Г. Середа, В. С. Кальницький, майори С. А. Федченко, В. Г. Рудь, капітани В. В. Свистунов, В. С. Заяць, М. О. Поповичев та старшина міліції М. П. Уманець.

Можна сказати, що в умовах подолання наслідків катастрофи вони зробили те, що і ми – слухачі, але вдвічі більше, бо, попри вимоги Дисциплінарного статуту, вели себе по-людськи (на той час по-європейськи) та цивілізовано, будучи і нашими вчителями та наставниками і, одночасно, братами по «крові».

І це другий урок далекого 1986 року, який свідчить про те, що у будь-які владі є керівники від Бога, а є «Будьонові», «Жукові», т. ін., які йшли по трупах, щоб довести свою відданість політичному режиму та його садистським апологетам.

Особливу вдячність через призму років від часу катастрофи на ЧАЕС хочеться виразити нашим безпосереднім керівникам – на той час начальнику курсу майору міліції Федченко Сергію Андрійовичу та його заступнику, капітану міліції Зайцю Володимирі Степановичу, які й в подальші роки міцно зв'язали себе з випускниками ВУЗУ та довіку будуть членами нашої «чорнобильської сім'ї».

Звичайно, Чорнобиль дав усім нам, і усьому Українському народу, багато інших повчальних уроків.

Поряд з цим, заслуговує на увагу ще один із них – Україна вкотре врятувала Європу від реальної загрози знищення (що, власне, робила у всі віки), а тому сьогоднішні воєнні події на Сході нашої держави підтверджують очевидний історичний висновок – яка ж ми сильна та мужня нація, які ж у нас величні люди, готові у будь-яку мить вчинити подвиг, та який же у нас особливий Божий дух, що дає можливість долати перешкоди, біди і катастрофи – саме в цьому і є велич того, що 35 років тому довели у Чорнобилі ті із українців та інших національностей, які захистили світ від погібелі.

Виходячи з проведеного аналізу, слід констатувати, що забезпечення екологічної безпеки України в сучасних умовах є важливою проблемою державної екологічної безпеки, невід'ємною умовою забезпечення сталого економічного і соціального розвитку нашої держави [4, с. 7] та захищеності від потенційних і реальних

загроз з урахуванням тих історичних «уроків», що мали місце на Чорнобильській АЕС у далекому 1986 році.

Список використаних джерел

1. Кримінологія: підручник / В. С. Батиргарєєва, О. Г. Колб, О. Ю. Шостко та ін. ; за заг. ред. професора Б. М. Головіна. Харків: Право, 2020. 384 с.
2. Чорнобильське досьє КГБ: від будівництва до аварії: *збірник документів про катастрофу на Чорнобильській АЕС*. Київ : Майстер книг, 2020. Т. 1. 687 с.
3. Чорнобиль: іспит на мужність: збірник спогадів та короткі біографії учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС – ветеранів академії, які першими вступили в боротьбу з наслідками планетарної катастрофи / упоряд. В. С. Заяць та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. 300 с.
4. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки : навч. та наук.-практ. посіб. Київ : Знання-Прес, 2002. 332 с.

Ліщук Богдан Вікторович,

старший викладач кафедри тактичної
підготовки навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ
СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО
ХАРАКТЕРУ**

В умовах сьогодення наша держава прагне бути частиною європейської спільноти, зокрема і в сегменті використання найкращих практик реагування на виклики, пов'язані з небезпеками природного та техногенного характеру за сучасних умов організації управління у надзвичайних ситуаціях та налагодження взаємодії між державними інституціями у сфері цивільного захисту. Виникає необхідність постійного вдосконалення інноваційних методів, які використовуються щодо протидії надзвичайним ситуаціям та заради подальшого удосконалення єдиної державної системи цивільного захисту в Україні.

Виникнення надзвичайних ситуацій техногенного походження у різних регіонах України і зростання числа

людських жертв змушують вдосконалювати механізми захисту цивільного населення і використовувати сучасні підходи для запобігання та ліквідації наслідків вражаючого впливу негативних факторів.

Для запобігання та реагування на конкретні загрози необхідна підготовка всіх керівних ланок і суб'єктів господарювання, у тому числі органів системи МВС України. На сучасному етапі функціонування правоохоронних органів постало питання налагодження між ними взаємодії щодо швидкого реагування на кризові ситуації. Значну небезпеку представляють насамперед техногенні та природні надзвичайні ситуації. Внаслідок цього, в умовах досить складної політичної, економічної, соціальної ситуації зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного походження становить загрозу національній безпеці України. Рівень національної безпеки в країні не може бути достатнім, якщо на загальнодержавному рівні не буде вирішено питання щодо захисту населення, об'єктів економіки.

Масштабність негативного впливу аварій, катастроф на функціонування всіх сфер життєдіяльності людини ставить завдання пошуку шляхів мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій. Держава взяла на себе зобов'язання по формуванню необхідного потенціалу захисту цивільного сектора. Внаслідок цього на державні інституції покладається обов'язок здійснювати заходи цивільного захисту, тобто забезпечувати конституційне право громадян на захист життя і здоров'я.

У разі виникнення надзвичайних ситуацій порушується нормальний ритм життя населення, виникає загроза життю та здоров'ю громадян, відбувається активізації злочинності та збільшується кількість порушень публічної безпеки і порядку. В умовах виникнення кризових ситуацій виникає необхідність залучення значних сил державних органів для ліквідації їх наслідків.

Необхідно зазначити, що Міністерство внутрішніх справ України проводить роботу щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню. Серед центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та

координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України слід зробити акцент на важливій ролі Національної поліції України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації.

Національна поліція України в складі єдиної державної системи цивільного захисту є функціональною підсистемою забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху [1]. Основною метою розвитку Національної поліції України є поетапне створення правоохоронного відомства європейського зразка для подальшого ефективного виконання завдань шляхом налагодження належної взаємодії поліції з іншими правоохоронними органами як на державному, так і на міжнародному рівні, у тому числі шляхом спільного виконання завдань та для координації спільних дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Заходи з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій на території України здійснюються силами цивільного захисту, у тому числі підрозділами оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, із залученням органів Національної поліції України та підрозділів Національної гвардії України відповідно до покладених на них завдань. Для виконання спільних заходів передбачено наступні форми взаємодії: 1) обмін інформацією про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій у різних регіонах країни; 2) проведення спільних оперативних нарад Голови ДСНС або його заступників з Головою (заступниками) Національної поліції України та Командувачем (заступниками) Національної гвардії України, керівників територіальних органів ДСНС з керівниками територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів Національної поліції України та оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України; 3) здійснення спільних заходів за планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту в разі виникнення надзвичайної ситуації, що розробляються на регіональних і місцевих рівнях; 4) проведення спільних навчань та тренувань; 5) здійснення інших заходів, передбачених чинним законодавством [2]. Скоординовані дії різних державних інституцій та розроблення стратегії цивільного захисту України буде впливати на оперативність у

прийнятті рішень щодо ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Діяльність органів управління і сил системи цивільного захисту при реагуванні на надзвичайні ситуації не в повній мірі забезпечує належний рівень організації ефективних заходів протидії наявним загрозам. Виникають певні недоліки при прийнятті оперативних рішень щодо своєчасності та адекватності здійснення заходів реагування під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, що, в цілому, негативно впливає на рівень безпеки суспільства у разі виникнення масштабних катастроф. Як свідчать аналітичні дані стану техногенної та природної безпеки в Україні, основною проблемою системи реагування на надзвичайні ситуації є недостатня ефективність управління [3].

Відповідно до наказу МВС України від 31 жовтня 2016 року № 1129 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», визначається порядок взаємодії головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві і міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, а також їх структурних та відокремлених підрозділів при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [4].

Таким чином, одним з основних напрямів розв'язання існуючих проблем є налагодження тісної взаємодії між органами управління і силами системи цивільного захисту при реагуванні на надзвичайні ситуації техногенного характеру, у тому числі між органами системи МВС України. Побудова ієрархічно організованої структури управління та взаємодії між органами системи МВС України дасть можливість ефективно вирішувати кризові ситуації сьогодення.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про функціональну підсистему забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту: наказ МВС України від 04.10.2019 № 835. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1199-19#Text>.

2. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: наказ МВС України від 22.08.2016 № 859. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#n15>.

3. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2017 рік. URL: <http://www.dsns.gov.ua/>.

4. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>.

Лук'янов Сергій Васильович,

викладач кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ І МІСЦЕ СИСТЕМИ ОРГАНІВ МВС УКРАЇНИ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ ЗАПОБІГАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Ми живемо в умовах постійної загрози виникнення нової техногенної ядерної катастрофи, запобігти якій ще можна. Але для цього потрібно вивчити урок Чорнобиля та виконувати вимоги законодавства з питань запобігання аваріям на джерелах іонізуючого випромінювання і захисту населення від нього.

Аварія на Чорнобильській АЕС увійшла в історію як транскордонна. Від її наслідків постраждала не тільки Україна, а

й сусідні держави. Хоча наша держава постраждала від цієї трагедії найбільшою мірою, її уроки ми забуваємо швидше, ніж сусідні Білорусь чи інші сусідні держави.

Об'єктивних причин цьому явищу можна знайти багато, основними з яких є часта зміна політичних еліт, пріоритетів у розвитку держави та дефіцит досвідчених кадрів у всіх сферах діяльності. А ще додалася війна на сході України, яка внесла свої корективи у нові ризики пов'язанні з Чорнобильською катастрофою та її наслідками.

Так 4 квітня 2020 року у Чорнобильській зоні відчуження почалися масштабні пожежі на території Котовського лісництва між смт Поліське, селами Тараси та Володимирівка, а згодом і у Житомирській області. Масштабну лісову пожежу в Чорнобильській зоні вдалося загасити через 10 діб, 16 квітня через сильний вітер знову виник відкритий вогонь. До гасіння було залучено понад 500 осіб та понад 120 одиниць техніки. Пожежа розпочалася на західному Чорнобильському радіоактивному напрямку, на межі населеного пункту Народичі та заплави річки Уж у другій половині дня 3 квітня 2020 року. Першого ж дня вогонь розповсюдився на площу понад 20 гектарів. Вітер підсилював інтенсивність горіння і 4 квітня пожежа охопила ліс територією 20 гектарів в Зоні відчуження поблизу села Володимирівка на території Котовського лісництва. Для пожежогасіння було залучено пожежні машини та авіацію, до ліквідації було залучено 362 особи і 89 одиниць техніки, серед якої літаки та вертольоти. Гасіння ускладнював підвищений радіаційний фон. За тиждень здійснено 280 вильотів та скинуто близько 1500 тон води. 3 першого ж дня працювала авіація.

5 квітня площа пожежі оцінювалась у 100 гектарів лісу. Досить швидко поліція встановила зловмисника, 27-річного жителя села Рагівка, за вини якого вогнем знищено 5 гектарів Котовського лісництва на території зони відчуження. Вже 7 квітня пожежа трав'яного настилу та лісової підстилки продовжувалась між смт Поліське та селом Володимирівка на площі близько 6,5 гектарів та поблизу села Рудня-Осошня на площі близько 4 гектари. 6-7 квітня на допомогу виїхали 25 чоловік особового складу та 5 пожежних автоцистерн підвищеної прохідності Рівненського гарнізону служби порятунку, а також 21 рятувальник із Полтави та Лубен. Станом

на 8 квітня площі пожеж оцінено у 3,5 тисяч гектарів. Вже станом на 11 квітня пожежа завдала збитків на десятки мільйонів гривень, вогонь пройшов 3,5 тис. гектарів землі. На 13 квітня вогонь пройшов станцію Янів та дістався Прип'яті. Цього дня вогонь було зафіксовано за 2 км від сховища радіоактивних відходів Підлісний. Цього ж дня виник третій осередок пожежі. Поліцейські встановили, що до неї був причетний 37-річний житель Іванківського району. Чоловік спалював сміття вдома, а рештки тліючого багаття вивіз за село і висипав на суху траву. Увечері на Київщині, над зоною відчуження, пішов дощ, який дещо покращив ситуацію по ліквідації наслідків пожежі, але вже 14 квітня виявлено нові загоряння в селі Крива Гора Паришівського лісництва та в районі станції Янів Луб'янського лісництва. За даними Служби з надзвичайних ситуацій станом на цей день інженерною технікою було створено 110 км мінералізованих смуг. Всього на території зони відчуження залучено 500 осіб та 110 одиниць техніки, в тому числі 3 літаки і 3 вертольоти. За оцінками туроператорів в Чорнобильській зоні було знищено вогнем 30 % туристичних об'єктів. Того ж дня пожежу вдалося загасити.

Смог від пожеж віднесло на понад 757 км від осередків загоряння. На 23 квітня рятувальники створили 800 км мінералізованих протипожежних смуг для локалізації пожежі. За даними Держслужби з надзвичайних ситуацій радіаційний фон у Києві та в області станом на 13 квітня був у нормі, а підвищення рівня фіксували лише в осередку вогню.

Інформація щодо прогностичних розрахунків руху потенційно забруднених повітряних мас оприлюднювала Державна інспекція ядерного регулювання України. З 6 квітня 2020 року Державний центр з ядерної та радіаційної безпеки інформував щодо стану радіологічних наслідків пожеж у природних екосистемах зони відчуження та зони безумовного відселення. Державне агентство України з управління зоною відчуження оприлюднювала ситуаційну картосхему пожеж та моделювання поширення хмари від пожеж.

17 квітня забруднене повітря з Київщини зафіксували в Черкаській, Полтавській та Дніпровській областях, за даними Гідрометцентру, концентрація шкідливих речовин у повітрі при цьому знижувалось.

Серед можливих причин пожежі спочатку було названо дії сталкерів. Серед основних причин, що розглядаються слідством:

1. Вогонь дійшов до зони відчуження з Житомирської області з боку Древянського заповідника;

2. Замикання з іскрою на лініях електропередачі, від чого загорілась суха трава;

3. Навмисні підпали (зафіксовано осередки пожежі, які були далеко один від одного.

За даними Держслужби з надзвичайних ситуацій, причиною однієї з пожеж у Чорнобильській зоні став навмисний підпал сухої трави жителем прилегло до зони відчуження села Рагівка. На 14 квітня було затримано 37-літнього чоловіка, який за даними поліції причетний до пожежі. За даними слідства, той палив сміття, далі рештки тліючого багаття візком вивіз за село й висипав на суху траву, яка згодом загорілась. За іншим даними поліції, 27-літній селянин зізнався, що тричі підпалював суху траву задля забави, а коли вогонь вітром перекинуло далі, не зміг загасити багаття. Швидкому поширенню пожежі сприяла пересохла земля та багато сухостою, повалених дерев у лісі, адже лісгосподарська діяльність у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення заборонена законом. 16 квітня поліція затримали іншого підозрюваного, жителя села Старі Соколи. За даними поліції, 37-літній чоловік палив сміття, що стало причиною займання на території зони відчуження 13 квітня.

Пожежа завдала шкоди фауні й флорі та екології. Вогнем знищено частину лісів, 12 віддалених сіл, цвинтарі, загальну площу пожеж оцінити неможливо. Попередня оцінка площі пожеж становить близько 11 500 га.

Загалом від пожеж постраждало близько 5 % території заповідної території, 11,5 тисяч гектарів у південно-західній частині Чорнобильського заповідника.

З вище зазначеного, можна зробити висновки, що вчасне виявлення подібних ситуацій та своєчасне реагування на подібні надзвичайні ситуації є одним із пріоритетів органів МВС у 21 сторіччі. Чорнобильська катастрофа відбулась 35 років тому але наслідки діяльності людини можуть повторно відтворити трагічні наслідки 35 річної давнини. Роль та місце органів МВС полягає у своєчасному виявленні подібних ситуацій, профілактика запобігання вчинення подібних правопорушень, посилений контроль та охорона Зони відчуження, своєчасне

оповіщення та інформування населення, організація евакуації населення та ліквідації осередків небезпеки у надзвичайних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Антонов В. П. «Уроки Чорнобиля: радіація, життя, здоров'я». К.: Знання.
2. Соціально-економічний розвиток територій, що постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС: проблеми та шляхи їх подолання: зб. матеріалів круглого столу / за заг. ред. О. В. Литвиненка.
3. Уроки Чорнобиля: забути не можна вивчати – Сучасний журнал про безпеку – Надзвичайна ситуація + (ns-plus.com.ua).

Прокопович Сергій Віталійович,
викладач кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ АВІАЦІЇ В СИСТЕМІ МВС ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Наша країна має надзвичайну різноманітність кліматичних, геологічних і ландшафтних умов. Регулярно різні регіони потрапляють під вплив того чи іншого небезпечного природного явища, будь то лісові пожежі в Луганській області чи повені в Закарпатті. Також Україна володіє чималою кількістю промислових об'єктів, що виготовляють або використовують у своїй діяльності небезпечні матеріали та речовини. Згідно з аксіомою безпеки будь-яка діяльність є потенційно небезпечною. А нашій країні, яка пережила і продовжує відчувати гірке відлуння найбільшої ядерної катастрофи в історії людства, переконуватись в цьому зайвий раз не має потреби. Крім того, згідно з офіційними даними, випадки техногенних аварій і катастроф мають тенденцію до збільшення як за кількістю так і за масштабами. Так, в 2019 році державною службою України з надзвичайних ситуацій було зареєстровано 60 класифікованих випадків надзвичайних ситуацій техногенного характеру, що на 25% більше, ніж в

2018 році. В 2020 році таких випадків було зареєстровано 47, але, на жаль, ВТРИЧІ зросла кількість надзвичайних ситуацій державного рівня. І в кожній такій ситуації є задачі, які без зволікань треба вирішити, і люди, яким терміново необхідна допомога.

В усіх випадках необхідності надання допомоги існує один дуже важливий і невблаганний критерій – час! В ситуаціях, коли йдеться про рятування життя людини, цей параметр, в більшості ситуацій, є вирішальним. Тому з метою зменшення часу на прибуття до місця події в різних регіонах нашої держави і надання екстреної допомоги потерпілим і потрібна авіація. Важко переоцінити переваги повітряного судна у швидкості і полі зору спостереження при пошуку і евакуації потерпілих осіб.

Так, в 1925 році, для транспортування хворих, що потребують невідкладної медичної допомоги, Товариством Червоного Хреста і Червоного Напівмісяця було ініційовано і створено службу санітарної авіації. До 1968 року в СРСР налічувалося вже 164 лікарні, до яких були приписані літаки й гвинтокрили санітарної авіації. Флот санавіації складався з літаків Ан-2, Ан-28, Л-410, Ту-104, гвинтокрилів Мі-2.

З початку 70-х повітряні машини почали надходити й на озброєння органів внутрішніх справ. У 1970 році ДАІ УВС Московського облвиконкому стала вперше застосовувати на автомобільних дорогах вертолітне патрулювання. У 1980 році 57 органів внутрішніх справ орендували на постійній основі в Міністерстві цивільної авіації СРСР 81 вертоліт різних типів для повітряного патрулювання. При обласних управліннях внутрішніх справ у склад батальйонів Дорожньо-патрульної служби ДАІ було створено взводи вертолітного патрулювання з прийняттям до строю легких гвинтокрилів, в основному Ка-26 і Мі-2. Крім виконання основної функції патрулювання дані підрозділи могли також здійснювати транспортування постраждалих в дорожньо-транспортних пригодах осіб, для чого в гелікоптері було передбачено місце для розташування потерпілого на ношах.

З розширенням різноманіття сфер діяльності людини і науково-технічного прогресу збільшуються і кордони застосування літальних апаратів. На жаль, в новітній історії людства все частіше відбуваються надзвичайні події природного, соціально-політичного і техногенного характеру. 26 квітня 2021 року виповнюється 35 років з дня найжахливішої

техногенної трагедії, що сталася на Чорнобильській атомній електростанції.

Після подвигу пожежних, які ціною власних життів загасили основні осередки займання на дахах атомної станції, в бій пішла авіація. Для того щоб підібратися до зруйнованого реактора і зрозуміти, що там відбувається і як діяти далі було прийнято рішення задіяти військових льотчиків. Перші вильоти почалися ввечері 27 квітня. Для того, щоб зупинити горіння реакторного графіту в зруйнований блок скидали поєднання піску, бору, свинцю, доломіту і глини. Робота велася в надзвичайно складних умовах. Для того щоб скинути стокілограмовий мішок з борту гелікоптера необхідно було підлетіти безпосередньо до самого реактора і зависнути над ним. 10 – 15 вильотів в перші дні ліквідації аварії на ЧАЕС для пілотів були нормою. У кожного члена екіпажу вже після двох-трьох вильотів з'являлися симптоми гострої променевої хвороби: присмак металу, нудота, адинамія. Але незважаючи на це бойові машини не зупинялися практично ні на мить. Загалом екіпажі гвинтокрилів здійснили понад 1800 вильотів для скидання матеріалів у тліючий реактор.

Працівники підрозділів вертолітного патрулювання ДАІ здійснювали, в основному, наземну роботу на контрольно-пропускних пунктах і постах дозиметричного контролю і лише іноді залучались до повітряного патрулювання з метою недопущення незаконного вивозу з зони зараження радіоактивних матеріалів і майна.

В 1989 році економічні чинники призвели до ліквідування або ж переформатування таких підрозділів і авіація органів внутрішніх справ майже щезла. А з розпадом і самого Радянського Союзу про питання авіації в ОВС на довгий час довелось забути.

Втім застосування авіаційної техніки в пошуково-рятувальних операціях на території вже незалежної України продовжувалося. У березні 1993 році було проведено пошук та евакуацію 88 рибалок яких на крижині віднесло у Кременчуцьке водосховище.

У 1998 році за екіпажі трьох гелікоптерів Мі-8 Олександрійської бригади НГУ взяли участь в евакуації мешканців Закарпаття, чий села потерпали від сильної повені. За 19 днів відрядження екіпажі НГУ налітали 117 годин, перевезли

94,370 т. різних вантажів і 649 людей, 72 з яких потребували негайної медичної допомоги.

3 квітня 2020 року у Чорнобильській зоні відчуження почалася пожежа, яка охопила ліс територією 20 гектарів на території Котовського лісництва, а згодом і у Житомирській області. Масштабну лісову пожежу в Чорнобильській зоні вдалося загасити лише через 10 діб. Гасіння пожеж ускладнювалося частою зміною напрямку вітру, а також відсутністю протипожежних доріг у важкодоступних місцях, тому з першого ж дня працювала пожежна авіація. За тиждень здійснено 280 вильотів та скинуто близько 1500 тон води. Всього на території зони відчуження залучено понад 1100 осіб та 120 одиниць техніки, в тому числі 3 літаки і 3 вертольоти.

Для вирішення оперативних пошуково-рятувальних, розвідувальних і бойових завдань, що стоять перед органами і підрозділами Міністерства внутрішніх справ потрібен флот різноманітної авіатехніки. Враховуючи минулий досвід дій в умовах надзвичайних ситуацій можна констатувати, що ефективним виконання завдань може бути лише при використанні авіації.

Зважаючи на це, за ініціативою Міністра внутрішніх справ України, з 2017 року розробляється проект створення і впровадження нової концепції застосування авіації в системі МВС. З метою оперативного та адекватного реагування на виклики та загрози в системі МВС заплановано створення єдиної Системи авіаційної безпеки населення.

29 травня 2018 року між урядами України та Франції підписано Угоду щодо офіційної підтримки у створенні єдиної системи авіаційної безпеки та цивільного захисту. В рамках побудови Системи планується використання як наявних літальних апаратів (літаки АН та гелікоптери Мі-2, Мі-8, ЕС-145) так і придбаних в рамках контракту з компанією Airbus Helicopters надсучасних гелікоптерів Н-125, Н-145 та Н-225. Станом на початок 2021 року до строю флоту авіації МВС вже надійшло 13 з 57-ми запланованих гвинтокрилів, а також комплексний пілотажний тренажер Н225. Отримані в рамках контракту гелікоптери планується використовувати в авіаційних підрозділах ДСНС, ДПСУ, НПУ ТА НГУ.

Важливим завданням екстреної авіації є швидке транспортування хворих і постраждалих осіб, що потребують невідкладної медичної допомоги. Тому 19.02.2018 було

підписано Наказ МВС №119 «Про організацію та проведення аеромедичної евакуації повітряними суднами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України». Після трьох років праці з'являються перші результати роботи в цьому напрямку. За словами Міністра внутрішніх справ України Арсена Авакова з першого квітня 2021 року починає роботу спільний пілотний проєкт МОЗ та МВС у Львівському регіоні, а з першого травня – в Київському. Загалом у 2021 році планується запустити 15 авіаційних баз чергування та обслуговування викликів бригад екстреної медичної допомоги за підтримки вертольотів авіапарку МВС.

Отже, зважаючи на історію створення і застосування екстреної авіації та беручи до уваги безцінний і, іноді, трагічний досвід використання повітряних суден при виконанні величезної кількості різноманітних завдань, можемо з впевненістю зробити наступний висновок: в сучасному світі в умовах надзвичайних ситуацій різного походження і різними як за характером, так і за масштабом, важливу роль відіграє фактор часу оперативного реагування на ці виклики, а тому роль швидкого повітряного транспорту, особливо легкого та надлегкого класу, стає однією з ключових у ефективному вирішенні службових завдань, покладених на органи, служби і підрозділи Міністерства внутрішніх справ України при запобіганні та реагуванні на надзвичайні ситуації.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення НС в Україні у 2019 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-zakvartal/103179.html>.

2. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення НС в Україні у 2020 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-zakvartal/119288.html>.

3. Запуск аеромедицини в Україні: пілотний проєкт від МОЗ та МВС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zapusk-aeromedicini-v-ukrayini-pilotnij-proekt-vid-moz-ta-mvs>.

4. Розпорядження КМУ №111-р від 29.01.2020 року «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи екстреної медичної допомоги» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2020-%D1%80#Text>.

5. Єдиний портал органів системи МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/infographics/jedina-sistema-aviaciinoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-mvs-ukrayini>.

Руцький Дмитро Михайлович,
викладач кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

ПРИЧИНИ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

Сьогодні ми стоїмо на порозі того дня, який чорною позначкою ввійшов у наше життя. Вибух на ЧАЕС започаткував новий відлік часу в долях українців. 20 років тому відбулася наймасштабніша катастрофа в історії людства, від якої постраждала практична вся Європа. Після аварії на ЧАЕС було зафіксовані сліди радіаційного забруднення в Англії, США, Японії, на півночі Африки, тобто на 10 тисяч км від епіцентру вибуху.

Аналіз причин аварії проводили організації та окремі спеціалісти, як у колишньому СРСР, так і за його межами. Можна сформулювати три головні причини, що зумовили перед аварійний стан реактора і катастрофічне зростання його потужності: – перед аварією реакторна установка була у такому фізичному і тепло гідравлічному стані стабільності, який могли порушити навіть незначні збурення. Такий стан реактора був зумовлений діями персоналу і виник на початку випробувань режиму вибігу генератора. Усі параметри реактора перед початком випробувань, окрім оперативного запасу реактивності, були у межах , дозволених технологічним регламентом.

Безпосереднім імпульсом для виникнення аварії стало введення в дію системи аварійної зупинки реактора, що через порочну конструкцію стержнів регулювання і захисту призвело до введення в реактор позитивної реактивності і початку розгону потужності; – цей розгін набрав катастрофічного масштабу через великий паровий коефіцієнт реактивності, який властивий реакторам великої потужності каналним (РВПК-1000), і вплив якого особливо великий на низькому рівні потужності (незначний вміст пари) [1, с. 66].

Саме ці недоліки реактора РВПК – 1000 стали причинами аварії на енергоблоці № 4 Чорнобильської АЕС 26 квітня 1986 року. Вони були наслідком припущених творцями реактора відступів від вимог безпеки, сформульованих у ПБЯ 04-74

(«Правила ядерної безпеки атомних електростанцій») і ЗПБ-73 («Загальні положення забезпечення безпеки атомних електростанцій при проектуванні, будівництві і експлуатації»). Обидва документи діяли при проектуванні даної черги Чорнобильської АЕС.

Аналіз дії персоналу, суперечки щодо якої тривають дотепер, показав, що персонал дійсно припустив ряду помилок, але ступінь його провини була свідомо перебільшена в інформації, наданій СРСР до МАГАТЕ у 1986 році. Окремі деталі аварії можна уточнювати, але основні висновки залишаються тими самими. Аварія викликана недооцінкою і нехтування неможливими негативними ефектами відомих фізичних явищ. Надзвичайно важливо, з метою здобуття уроків на майбутнє, зрозуміти, що призвело до можливості багаторічної експлуатації ядерної установки з недоліками, що необхідно робити, щоб запобігти аварії у майбутньому.

Істинні причини аварії були вперше сформульовані Урядовою комісією з розслідування причин аварії на Чорнобильській АЕС і ліквідації її наслідків. Дійсно, Урядова комісія відповідальними за аварію назвала керівників Чорнобильської АЕС, які «припустилися грубих помилок в експлуатації станції і не забезпечили її безпеку». Однак, населення СРСР і широкій світовій громадськості стали відомі тільки ці висновки – акт комісії був засекречений. Насправді, Урядова комісія відповідальними за аварію також назвала:

- Міністерство енергетики і електрифікації.
- Міністерство середнього машинобудування.
- Держатоменергонагляд.

По суті, Урядова комісія ще у травні 1986 року визнала, що реактор РВПК – 1000 мав серйозні конструктивні недоліки, які й стали причиною його вибуху з катастрофічними наслідками.

Але заходи щодо їх усунення не були реалізовані, і конструктори не попередили експлуатаційників про наслідки прорахунків, допущених під час створення реактору, і не надали рекомендації персоналу, як необхідно діяти у критичних ситуаціях, поки не будуть реалізовані заходи, що виключають прояв проектних недоліків реактора.

Повільність в усуненні виявлених дефіцитів безпеки РВПК-1000 пояснити важко, але сукупність недбалості і самовпевненості з недоліком знань стали однією з корінних

причин аварії. Один з найважливіших принципів безпеки – урахування досвіду експлуатації однотипних енергоблоків – ігнорувався [2, с. 66].

Повертаючись власне до аварії, слід коротко надати інформацію про розвиток подій 25–26 квітня 1986 року на енергоблоці № 4 Чорнобильської АЕС, які призвели до аварії. Зниження потужності енергоблоку для виводу його у плановий ремонт було розпочато близько 1-ої години ночі 25 квітня, і до 4 години ранку потужність енергоблоку була стабілізована на рівні 50 % від номінальної. Було розпочато підготовку енергоблоку до проведення випробувань і виводу його в ремонт. Однак, о 14 годині надійшла команда диспетчера енергосистеми продовжити роботу енергоблоку на 50 % рівні від номінальної до проходження максимуму навантажень. Дозвіл диспетчера на зупинку енергоблоку було отримано тільки о 23 годині 10 хвилин. Слід відзначити, що протягом кількох годин, приблизно 7 години ранку і до 14 години, розрахунковий оперативний запас реактивності був дещо нижче допустимого, але головний інженер АЕС на підставі інформації щодо стану обладнання, яку мали на той час, і, керуючись технологічним регламентом, дозволив роботу енергоблоку на потужності.

В 00 годин 28 хв; під штатної операції переходу з однієї системи регулювання на іншу, старший інженер управління реактора (СІУР) не впорався з управлінням і потужність реактора знизилась до 30 МВт теплових. Близько першої години ночі СІУР відновив автоматичне управління реактором і стабілізував його потужність на рівні 200 МВт теплових, яка була визначена керівником випробувань. Це було відхилення від програми випробувань, які мали бути проведені на потужності 700 МВт теплових. Однак, робота на потужності 200 МВт теплових технологічним регламентом з експлуатації реактора РВПК-100 не заборонялася.

Досі тривають палкі дискусії, спроби знайти того, хто дав команду на відновлення потужності реактора, вважаючи, що саме ця команда призвела до аварії. Така команда є була потрібна. Оператор припустився помилки і намагався її виправити. З позиції сьогодення слід відзначити, що це було згубне рішення - вірніше було б реактор зупинити.

О 1-й годині 23 хв. при стабільних параметрах реактора, підтверджених останніми записами реєстрації параметрів обчислювальним комплексом СЦК «Скеля», розпочато випробування. Щ 1-й годині 23 хв. 40 с. за відсутності будь-яких

відхилень у режимі роботи реактора та сигналів попереджувальної чи попереджувальної аварійної сигналізації, випробування закінчено, і за командою начальника зміни енергоблоку СІУР виконує штатну дію – натискає кнопку АЗ-5 для того, щоб зупинити реактор. Останній запис в оперативному журналі оператора реактора: «01.24. Сильні удари. Стержні СУЗ зупинилися, не доходячи до нижніх кінчиків. Виведено ключ живлення муфт».

Безпосереднім імпульсом для початку аварійного процесу стало натискання кнопки «АЗ-5». Порочна конструкція стержнів управління і захисту зумовило введення до активної зони реактора позитивної реактивності. Очевидно, що реактор був приречений через свої проектні характеристики і лише очікував реалізації відповідних вихідних умов. 26 квітня 1986 року ці умови були створені. Деталі аварійного процесу можна уточнювати, але основні висновки залишаються тими ж.

Негативну роль у створенні умов, що призвели до катастрофи, відіграла не тільки міжнародна самоізоляція. Ядерна енергетика практично повністю була закрита від громадського контролю у своїй власній країні. І це також є однією із корінних причин аварії.

Масштаби аварії виявились непомірно великими. На їх подолання витрачені і витрачаються величезні ресурси. Значні території на довго втрачені для звичайної господарської діяльності. Десятки населених пунктів втратили своїх мешканців і перетворились на мовчазні пам'ятники катастрофи. Вона зачепила долі словами мільйони людей. Десятки тисяч втратили здоров'я, а багато з них – і життя. Страшна ціна за помилки, допущенні при створенні реакторів РВПК-1000.

Аварія завдала сильного удару ядерній енергетиці в усьому світі, на багато років загальмувала її розвиток. Аварія показала, що наслідки помилки оператора або творців атомної електростанції виходять за національні межі. Відповідальність за безпеку національної ядерної енергетики переростає у відповідальність перед світовим співтовариством. І це стосується не тільки творців ядерної установки і експлуатуючого її персоналу, а й національних регулюючих органів і вищих ешелонів державного управління [3, с. 88].

Аналіз того, що відбулось 26 квітня 1986 року на Чорнобильській АЕС – не самоціль і не повинен бути звернений у минуле. Головне – винесення уроків для ядерної безпеки

сьогодні та у майбутньому, запобігання самій можливості повторення аварії з серйозними радіологічними наслідками. Усі, хто так чи інакше пов'язаний із забезпеченням ядерної безпеки, чий рішення можуть прямо чи опосередковано вплинути на ядерну безпеку, повинні зрозуміти, чому було можливо експлуатувати те, що не відповідало на вимоги безпеки, чому роками не ліквідовувалися недоліки, які були відомі і призвели до аварії з катастрофічними наслідками. Це має бути усвідомлено і мають бути зроблені правильні висновки.

Список використаних джерел

1. Чорнобиль і соціум: Вип.1. К.: Ін-т соціології, 2001. 66 с.
2. Чорнобиль. Причини та масштаби аварії. Відень, Австрія 12–15 квітня 1996р. К.: ІВЦ «Енергія майбутнього століття», 2004. 54 с.
3. Бакуменко В. Д. та ін. Сучасні підходи до вирішення проблем Чорнобильської Зони відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення : монографія. К.: УАДУ, 2000. 88 с.

Сягровець Вадим Анатолійович,
завідувач кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АВАРІЯ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС ЯК НОВА ВІХА В ІСТОРІЇ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

*...Жилось легковажно,
Жилось безбережно,
Та вибух дістав нас –
Пожежа!..*

Ось уже 35 років дзвони Чорнобиля стукають у наші серця, змушують зупинитись і озирнутись у 1986-й... Скільки зламаних доль? Сироти, що втратили батьків, ненароджені діти, хвороби, туга за рідним краєм.

Чудовими краєвидами, щедро врожайними садами, прекрасними лісами славилась чорнобильська земля. Та тільки – до жажливої позначки, до радіаційної межі, проораної квітневою ночі 1986-го. Звідтоді ця земля стала називатись зоною – скаліченою, непридатною для життя місцевістю. І якщо від атомної

катастрофи здригнулись серця всіх землян, то слово «зона» не перестає боліти у цих серцях уже тридцять років і ще надовго лишиться в пам'яті людства [1, с. 27].

Аварія на Чорнобильській АЕС стала новою віхою відліку в історії атомної енергетики, показала, наскільки небезпечна позбавлена контролю сила атома і як неймовірно важко вгамувати її.

Тридцять років – це мить, зовсім небагато часу. Але яким далеким, безхмарним видається тепер нам той до чорнобильський світ – спокійний, неквапливий! Світ без катастроф, жертв, без стресових ситуацій, що випали на долю мільйонів людей після Чорнобильської трагедії [2, с. 18–19].

Найперший удар стихії прийняла на себе воєнізована пожежна частина атомної станції. Пожежники добре розуміли, на що йшли, опинившись у самому пеклі смертельної радіації. Та за їхніми плечима були їхні ж діти, рідні, земляки, весь отчий край. Ціною неймовірних зусиль, а часом і ціною життя, зупинили чорнобильські пожежники вогневу стихію, що вирувала над аварійним енергоблоком. Вічна їм слава і пам'ять!

Уже з перших годин, днів численні наші співвітчизники не вагаючись стали до боротьби з грізним і невидимим ворогом: щоденно несли небезпечні ваhti біля розпеченого реактора, очищали від радіації поля, сади й житло, щиро приймали у себе переселенців. Так починався літопис всенародного подвигу.

Евакуація. Цей термін воєнного часу, що жив тільки у пам'яті людей, які пізнали лихоліття часів Вітчизняної війни, увірвався в наше сьогодення. Його викликав чорнобильський ураган, вирвавши людей з обжитих ними місць, відірвавши від коренів, що єднали з рідною землею. Чим можна зміряти їх горе?

Чорнобильське лихо. Радіація. Радіонукліди... Скільки тривоги внесли ці слова в наше життя! З'явилися нові тривоги, і головна з них – майбутнє нашої планети. Біда причаїлася скрізь: і в ґрунті, й у воді, у повітрі, в їжі. Проходять роки після аварії на Чорнобильській АЕС. От уже минає тридцятий, а буде шістдесятый рік. Та біль не вщухає, тривога не полишає людей, пов'язаних скорботним часом ядерного апокаліпсиса.

Про жакливу подію важко згадувати, страх проймає душу при згадці про мільйони загиблих людей, особливо молодих, які

помирають повільно, але в тяжких муках. Ще багато століть ця трагедія буде нагадувати про себе...

Масштаби та наслідки катастрофи:

Від аварії постраждало 7 % населення України, що становить 3 361 870 осіб. Медичної допомоги потребують у першу чергу 700 тисяч дітей, які мешкали на заражених територіях, які з того часу були евакуйовані і поселені в інших місцях, і у яких щитовидні залози піддалися впливу радіоактивного йоду. Постраждалих розподіляють на наступні чотири категорії:

- особи, безпосередньо задіяні в ліквідації аварії – 86 775 осіб;

- особи, евакуйовані з уражених районів, в тому числі дорослі, діти та підлітки – 307 982 осіб;

- особи, які і досі проживають на територіях, що знаходяться під посиленням радіаційним контролем – 549 649 осіб;

- діти – 1 264 329 осіб.

Очікується зростання чисельності населення, яке піддалося впливу аварії, внаслідок збільшення кількості дітей, визнаних постраждалими через отримання надлишкової дози опромінення щитовидної залози, а також народжених у евакуйованих батьків та ліквідаторів. Окрім наслідків впливу радіації, виникли ще й психічні та психосоматичні хвороби; чисельність постраждалих від них важче оцінити; ці хвороби погіршені страхом та непевністю, які заволоділи населенням в цілому [3, с. 89].

Наслідки, які мала аварія на 4-му блоці Чорнобильської АЕС, дали підстави вважати цю подію катастрофою планетарного масштабу. Із 192 т палива, що знаходилося в реакторі 4-го блока, близько 4 % було викинуто у повітря протягом 10 днів. В основному це були радіоактивний йод, стронцій, плутоній та деякі інші ізотопи. З урахуванням розпаду сумарний випад радіоактивних речовин становив 50 мільйонів кюри. Це рівнозначно наслідкам вибуху більш як 500 атомних бомб, подібних до тих, які скинуті в 1945 році американськими збройними силами на японське місто Хіросіму. Гарячий струмінь від реактора піднявся на висоту понад кілометр, впавши пізніше до кілька сот метрів. Хмара, що виникла над ЧАЕС, під дією вітру пізніше посунулася на північ, накривши собою українське Полісся, деякі регіони Білорусії і Росії. Незабаром після катастрофи радіоактивні викиди були виявлені

на території Швеції і Фінляндії, а згодом – Польщі, Німеччини, Франції. Радіація проникла в атмосферу всієї північної півкулі [4, с. 4–5].

Радіоактивного забруднення зазнали величезні території. Проведені згодом обстеження показали, що лише в Україні забруднення плутонієм-239 (із щільністю від 0,1 кюрі і вище на 1 кв. км) становило 700 квадратних кілометрів; стронцієм-90 (3 і більше кюрі на 1 кв. км) і цезієм-137 (5 і більше кюрі на 1 кв. км) – понад 3420 кв. км.

Значного забруднення зазнали водні джерела, особливо річки, що протікають неподалік від ЧАЕС і Київське водосховище, а також водозбірні площі басейнів рік Дніпро і Прип'ять. Сліди радіоактивності відразу після аварії були виявлені в усіх водосховищах Дніпровського каскаду, водою яких користуються понад 30 мільйонів жителів в Україні. Є небезпека проникнення радіонуклідів у підземні водотоки.

Всього в Україні забруднено територію площею понад 50 тис. кв. км у 74 районах 12 областей (Київська, Житомирська, Чернігівська, Рівненська, Вінницька, Черкаська, Хмельницька, Івано-Франківська, Волинська, Чернівецька, Сумська, Тернопільська). На цій площі розташовані 2294 населені пункти. У цілому в Україні потерпілих від Чорнобильської катастрофи налічується понад 3,2 мільйона чоловік, серед них – близько 1 мільйона дітей. Після Чорнобильської катастрофи Україну оголошено зоною екологічного лиха [5, с. 7–9].

Найбільшу стурбованість викликає стан здоров'я дітей, які народилися від постраждалих батьків, і особливо від осіб, які брали участь у ліквідації аварії. Чисельність цього контингенту постійно зростає. Так, з 1991 по 1993 вона збільшилась з 86573 до 252134 осіб. До Національного реєстру України внесені дані на 20503 дитини із сімей ліквідаторів.

За даними Національного реєстру, показники захворюваності дітей цієї групи за 1991–1993 рр. коливались в межах 11869,3–14912,5 на 10 тис. дітей, що вище аналогічних показників у дітей України. Її структура протягом трьох років не зазнавала істотних змін. Лідируюче положення займають:

1 місце – хвороби органів дихання – 7778,7–9280,3 на 10 тис. дітей, що становить 52,2% – 78,2%;

2 місце – хвороби органів травлення – 1037,4–1075,1 на 10 тис., що становить 6,9% – 9,1%;

3 місце – хвороби ендокринної системи і порушення обміну речовин – 684,7–1083,8 на 10 тис., що становить 5,8–7,3%.

Злоякісні новоутворення склали 26,2–14,2 на 10 тис. дітей (0,18–0,12%), а вроджені вади розвитку – 203,9–227,8 на 10 тис. дітей (1,37–1,60%). Серед аномалій розвитку на першому місці за частотою знаходяться вади кістково-м'язової, а потім серцево-судинної, статевої, нервової і системи травлення [5 с. 9–17].

Список використаних джерел

1. Щипець Д. «Кажу про те, що бачив сам...». *Пожежна безпека*. 2006. № 5. С. 27.
2. Ткаченко О. Слово «Чорнобиль» з пам'яті не стерти. *Надзвичайна ситуація*. 2005. № 12. С. 18–19.
3. Загреба М. Пропусти Чорнобиль крізь серце: Фотокнига. К.: Спалах, 2002. 119 с.
4. Десятников П. Біль, якому немає меж: Чорнобильська трагедія. *Пожежна безпека*. 2004. № 4. С. 4.
5. Глазко В.І. Популяційно-генетичні наслідки Чорнобиля. *Безпека життєдіяльності*. 2011. № 4. С. 9–17.

Головатенко Ярослав Віталійович,
курсант 1-го курсу навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри
тактичної підготовки навчально-
наукового інституту № 3 Національної
академії внутрішніх справ *Білоус*
Олексій Васильович

АВАРІЯ НА ФУКУСІМСЬКІЙ АЕС

Фукусімска атомна електростанція розташована в Японії на території містечок Окума й Футаба повіту Футаба префектури Фукусіма.

Введена в експлуатацію 1971 року. Станом на 2011 рік мала шість енергоблоків. Виробляє 4,7 ГВт енергії. Одна з 25 найбільших атомних електростанцій світу. Перша АЕС, побудована Токійською енергетичною компанією (ТЕРСО). Розташована на відстані 11,5 км на південь від Другої Фукусімської АЕС, що також експлуатується компанією ТЕРСО. Скорочена назва **1F**.

11 березня 2011 року на північно-східному узбережжі Японії стався землетрус силою 8,8 балів за шкалою Ріхтера, найбільший за всю історію наукових спостережень землетрусів у Японії. Це привело до загибелі 5178 людей і зникнення безвісті 8 606 осіб як безпосередньо від руйнувань, так і викликаного ним цунамі висотою до 12 метрів. Близько 100 300 будинків у країні були зруйновані стихією повністю або частково.

На Першій Фукусімській АЕС три працюючі енергоблоки були зупинені дією аварійного захисту, проте було перервано електропостачання (у тому числі від резервних дизельних електростанцій), необхідне для відводу залишкового енерговиділення реактора. 12 березня о 0:00 за київським часом була оголошена евакуація населення з 10-кілометрової зони навколо АЕС; пізніше зона була розширена до 20 кілометрів, а згодом до 30-ти.

12 березня о 8:36 за київським часом стався вибух на першому енергоблоці АЕС, у результаті якого зруйнувалося частина бетонних конструкцій зовнішньої оболонки блоку.

Постраждали чотири працівника станції. З метою охолодження реактора було прийнято рішення заповнити його оболонки морською водою з розчином борної кислоти. Наступного дня вийшла з ладу система аварійного охолодження третього блоку, що привело до нового вибуху, який стався 14 березня. В результаті поранення отримали 11 чоловік.

3 15 по 18 березня вибухи відбулися ще на двох блоках, а 3-й та 4-й енергоблоки охопила пожежа, що привело викиду радіоактивних речовин у атмосферу. Зі станції евакуйований весь персонал. Вести боротьбу з катастрофою залишилися 50 інженерів, а також 80 солдатів самооборони. Силами вертольотної авіації, пожежників та поліції вдалось ліквідувати пожежі та налагодити роботи з наповнення водою гермооболонки атомних реакторів. До 27 березня на чотирьох постраждалих енергоблоках вдалось відновити роботу приладів управління і деякі робочі функції.

4 квітня для вирішення завдання екстреного відкачування високорадіоактивної води з підземних споруд енергоблоків було здійснене скидання у море приблизно 10 000 тон радіоактивно зараженої води.

11 квітня стався 7-бальний землетрус, але ніхто з ліквідаторів не постраждав і всі аварійні операції були продовжені. З 17 квітня почалось спорудження системи з насосів, що відкачували б забруднену воду з підземних споруд, а також фільтрів, установлених зовні енергоблоків, для очищення води і теплообмінників для її охолодження; очищену і охолоджену воду планувалось заливати в назад реактори. Монтаж системи вдалось здійснити за 3 місяці. Це дозволило запобігти утворення постійного джерела забрудненої води. За наступні півроку була відкачана вся забруднена вода, повністю відновлене охолодження реакторів і завершена ліквідація аварії.

У середині грудня всі проблемні реактори АЕС були приведені в стан холодної зупинки. Ситуацію на АЕС «Фукусіма-1» вдалось стабілізувати. Наступний, більш складний, етап ліквідації наслідків аварії – витяг розплавленого ядерного палива з реакторів – японські фахівці почнуть проводити не раніше, ніж через 10 років.

Наслідки

Постраждали:

За заявою офіційних осіб Японії, внаслідок вибуху один працівник станції отримав важкі поранення і помер, четверо доставлені в лікарню. Також постраждали два працівники

підрядних організацій. Відомо про одного працівника станції, який отримав дозу опромінення 106 мілізіверт, що перевищує нормальну дозу. Продовжує залишатися невідомим місцезнаходження ще двох робітників станції Під час вибуху на третьому реакторі 14 березня 11 людей зазнали поранень, зокрема важких.

Список використаних джерел

1. Арутюнян Р. В., Большов Л. А., Боровой А. А., Велихов Е. П. Системный анализ причин и последствий аварии на АЭС «Фукусима-1». М. : ИБРАЭ РАН, 2018. 408 с.
2. Отчёт парламентской комиссии Японии об аварии на АЭС Фукусима-дайити.
3. The official report of The Fukushima Nuclear Accident Independent Investigation Commission. Executive summary : [англ.] : [арх. 25 октября 2012] / The National Diet of Japan. 2012. 88 р.
4. Chapter 1. Was the accident preventable? : [арх. 25 октября 2012]. The official report of The Fukushima Nuclear Accident Independent Investigation Commission. : [англ.] : [арх. 25 октября 2012] / The National Diet of Japan. 2012. 57 р.

Вікарій Ілля Миколайович,

курсант 1-го курсу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри тактичної підготовки навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Білоус Олексій Васильович

АВАРІЯ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

26 квітня 1986 року сталася найбільша техногенна катастрофа в історії людства – вибух на Чорнобильській атомній електростанції.

Це змінило життя цілого покоління, зробило місто Прип'ять і 30 км поліських лісів навколо радіоактивними на тисячі років та пришвидшило розпад Радянського Союзу.

Донедавна про аварію на ЧАЕС пам'ятали лише у пострадянських країнах, але серіал HBO «Chornobyl» у 2019 році нагадав про неї всьому світу. У рейтингу IMDB

«Чорнобиль» займає третю сходинку серед найкращих серіалів всіх часів.

Я вирішив провести ретроспективу матеріалів про аварію на ЧАЕС, її наслідки та життя у Зоні відчуження.

Аварія

Начальник зміни Чорнобильської АЕС 26 квітня 1986 року Юрій Андреев пригадував, свої емоції від побаченого після вибуху.

«Коли ми їхали повз зруйнований реактор, його вигляд був просто жахливим. Я вперше відчув повний жах, коли, фактично, побачив реактор у розрізі, всі конструкції, які зазвичай можна бачити лише під час будівництва. Було зрозуміло, що реактор дихає в атмосферу, викидаючи величезну масу активності», – розповідав він BBC News Україна у 2012 році.

В день аварії Юрій Андреев був одним із операторів другого блочного щита, і намагався відключити його через 12 годин після вибуху на 4 реакторі.

«Більшість із тих кнопок, що були переді мною на щиті управління, вже не діяли, і треба було вручну крутити потрібні механізми, а для цього треба були сотні працівників. Тому ми вирішили зупиняти блок методом природної циркуляції. Урядова комісія, яка тоді працювала на станції, це наше рішення схвалила, але без підписів... І нам стало зрозуміло: нас чотири інженери на блочному щиті, і ми відповідатимемо за все», – зізнавався він.

У своєму інтерв'ю Андреев розповів, як на ліквідації не могли працювати роботи і доводилося використовувати сотні солдатів.

Радіаційна ейфорія після вибуху

Інший очевидець аварії – старший інженер управління на четвертому енергоблоці ЧАЕС Олексій Бреус.

26 квітня 1986 року він приїхав на ЧАЕС, як на звичайну зміну і весь день працював у зруйнованому блоці над ліквідацією наслідків аварії. Він зробив останню спробу запустити з пульту останній вцілілий насос для вже неіснуючого реактора.

«У той день я бачив Акімова і Топтунова. Вони були у, м'яко кажучи, не найкращому стані. Було видно, що їм дуже зле, вони були дуже бліді – Топтунов був, буквально, білий. А потім у лікарні, як розповідали, його шкіра почорніла. Бачив інших

колег, що працювали вночі, – вони були дуже червоні», – пригадував Олексій Бреус в інтерв'ю BBC News Україна.

Леонід Топтунов і Олександр Акімов – працівники ЧАЕС, які були на станції у момент аварії та першими намагалися подолати її наслідки. Обидва померли у травні 1986 року.

«Коли з колегами ходив у приміщення біля реактора, щоб відкрити подачу води (це для мене було місце з найсильнішим впливом радіації, де я пробув найдовше) і повернувся, то було відчуття піднесеності, рішучості, готовності на подвиги за будь-яку ціну. Це називається «радіаційна ейфорія» – вона буває після впливу високого рівня радіації. Вона швидко минула й мене почало нудити – класична реакція на опромінення», – розповідав Олексій Бреус.

КДБ про Аварію

Не так давно в Україні розсекретили архіви КДБ про аварію на ЧАЕС.

У них видно, як радянська спецслужба повідомляла тодішнім керівникам УРСР та Радянського Союзу про те, що сталося.

Керівництво, вочевидь, не розуміло наслідків Перше повідомлення КДБ було таким: «Під час аварії у приміщенні перебували 17 працівників зміни. 9 із них госпіталізовано, 4 працівники у тяжкому стані, один в реанімації. Пожежу локалізовано...»

За два дні у КДБ писали так: «У зв'язку із висловлюваннями вчених і фахівців про можливе підвищення рівня радіації та небезпекою подальшого перебування населення у місті 27 квітня Урядовою комісією було ухвалено рішення про зупинку 1-го та 2-го енергоблоків із розхолодженням реакторів, а також евакуації жителів м. Прип'ять...»

«Станом на 8 годин ранку 28 квітня радіаційна ситуація характеризувалася рівнем радіації гамма-часток: на 3-му і 4-му енергоблоках 1000–2600, на окремих ділянках в межах міста – 30–160 мікрорентгенів на секунду. Здійснюються заходи з недопущення розповсюдження панічних чуток і тенденційної інформації».

Біля останнього абзацу є примітка від першого секретаря ЦК КПУ Володимира Щербицького: «Что это означает?»

Наслідки, факти про нове укриття

Перше укриття (так званий «Саркофаг») збудували над зруйнованим 4-м реактором ЧАЕС у листопаді 1986 року. Але досить швидко виявилось, що навіть «Саркофаг», побудований із сотень тисяч тонн бетоносуміші і металоконструкцій, не витримує впливу зруйнованого реактора і вкривається щілинами і шпаринами, загальна площа яких з часом сягнула понад тисячі квадратних метрів. Тому за 30 років над ним звели нове укриття – «безпечний конфайнмент».

Воно вражає своїми розмірами: близько 165 метрів завдовжки, 260 метрів завширшки і 110 метрів заввишки.

Нове укриття вище за американську Статую Свободи і лондонський Біг Бен. Хоча воно і поступається паризькій Ейфелевій вежі за висотою, але з металу, використаного для будівництва споруди в Чорнобилі, можна було б побудувати три таких вежі.

Конфайнмент вже став унікальним об'єктом і має простояти мінімум століття.

Повернення тварин

За 35 роки після аварії Зона відчуження перетворилася на царство диких тварин. Сюди почали повертатися дикі тварини, яких в цих лісах не було багато років – фотопастки, наприклад, дозволили виявити у Чорнобильській зоні зубрів, медведів та глухарів:

Фотографії у глибині зони відчуження показують все різноманіття поліських лісів, де присутність людини – мінімальна, немов у документальних фільмах про африканську саванну, де біля поодиноких водойм кипить життя, так само і в Чорнобилі біля озерець можна упіймати в об'єктив зграї лосів, оленів, вовків, коней та навіть родину рисі.

Список використаних джерел

1. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52416231>.
2. Документальний фільм «Чорнобильська катастрофа» реж. Сергій Петренко.

Лудан Анастасія Русланівна,
курсант 1-го курсу навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Ліщук Богдан Вікторович

ОСНОВНІ ПІДХОДИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Всім відомо, що 26 квітня 1986 року – день найбільшої в історії людства техногенної катастрофи. Понад 30 років минуло з моменту аварії на Чорнобильській АЕС, але її наслідки не дають забути про цю подію, яка залишила досить великий слід у історії.

Протягом 2015 – початку 2016 року було вирішено питання безпечного поводження та зберігання пошкодженого ядерного палива та повністю звільнені басейни витримки блоків № 1 та № 2. Незважаючи на відсутність досвіду зняття з експлуатації великих промислових ядерних установок, на майданчику ЧАЕС виконано великий обсяг робіт, які досі тривають та сприяють покращенню ситуації на території.

Досліджуючи це питання, можна визначити низку завдань та заходів, які проводяться в Чорнобильській зоні:

- демонтаж зовнішніх відносно ядерного реактора систем та елементів установок, що не впливають на безпеку та не потрібні для виконання робіт на наступних етапах;

- укріплення бар'єрів, які запобігають поширенню радіоактивних речовин у навколишнє середовище;

- надійна консервація частин установок, які не демонтуються;

- створення умов для забезпечення тимчасового контрольованого зберігання радіоактивних матеріалів [1].

Варто зазначити, що за останні роки відзначається загальна тенденція до поступового зменшення відсотка продукції з перевищенням допустимих рівнів вмісту радіонуклідів у продуктах харчування, паспортної дози

опромінення населення. Але, все ж таки, забруднення сільськогосподарських угідь вимагає постійної уваги і зусиль для забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції із вмістом радіонуклідів у допустимих межах, у тому числі є необхідність перепрофілювання господарств та застосування відповідних технологій ведення сільського господарства [2].

На мою думку, наслідки катастрофи повністю можуть вирішитися згодом, так як сучасні технології вже дозволяють долати проблеми такого рівня.

Після того, як зруйнований реактор ЧАЕС накрила сталева арка, радіаційний фон довкола суттєво зменшився, кажуть у Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України. Попри те, що ЧАЕС не діє з 2000 року, на ній досі працюють понад дві тисячі людей. Однак персонал поступово переводять на роботу в місті Славутич, який збудували після аварії на заміну Прип'яті.

Зруйнований четвертий блок два роки тому накрили новим безпечним конфайнментом. Як доповідав в грудні минулого року міністр екології Остап Семерак, заміри радіоактивного фону показують, що після насування арки цей фон суттєво зменшився [3].

Все це є поступовим вирішенням проблеми. Однак можна відзначити, що мешкати повноцінним життям там ще, на жаль, дуже рано. На сьогодні в Чорнобильській зоні триває все ефективніше використання нових технологій щодо подолання наслідків катастрофи.

«Чорнобильська програма відродження та розвитку» – гуманітарна програма ООН, яка спрямована на забезпечення повернення до нормального життя людей, що живуть в регіонах, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, підтримка уряду України у галузі подолання екологічних, економічних та соціальних наслідків аварії, впровадження сталого людського розвитку у постраждалих регіонах.

Для досягнення мети здійснюються заходи у кількох напрямках: підтримка законодавчих змін, впровадження інноваційних стратегій щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, забезпечення сталого розвитку постраждалих регіонів, інформування населення, допомога місцевим громадам у сфері самоорганізації та самоуправління, реалізація програм соціального, економічного, екологічного розвитку, зміцнення та розвиток системи інституційної підтримки, потенціалу організацій та установ, що мають

сприяти соціально-економічному розвитку та екологічному відродженню Чорнобильських регіонів [4].

Список використаних джерел

1. Сучасний стан енергоблоків ЧАЕС. URL: <http://chnpp.gov.ua/ua/uk/activity/91>.
2. Сучасний стан та актуальні завдання подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. URL: <http://www.volodcrl.com.ua/index.php/statti/17-suchasnij-stan-ta-aktualni-zavdannya-podolannya-naslidkiv-chornobilskoji-katastrofi>.
3. Чорнобиль і його майбутнє. Рай для «зеленої» економіки, заповідник чи туристична мекка? URL: <https://www.google.com/amp/s/www.bbc.com/ukrainian/features-48060567.amp>.
4. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/>.

Миронова Алевтина Сергіївна,
курсант 3-го курсу навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач
кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Бакутін Євген Іванович

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПІД ЧАС РАДІАЦІЙНОЇ
ЗАГРОЗИ**

Виконання службових обов'язків працівниками Національної поліції України у більшості випадків пов'язане із небезпекою та екстремальними ситуаціями. Професіоналізм працівника правоохоронних органів залежить від великої кількості чинників, у тому числі від його працездатності та здатності виконувати поставлені задачі з мінімальним ризиком для життя. Практика показує, що забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України у надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру й досі потребує доопрацювань, оскільки щорічно значна кількість правоохоронців гине та отримує тяжкі поранення, каліцтво, психічний розлад, тощо.

У наукових працях Я. М. Бельсона, А. В. Губанова, В. Я. Долішня, М. І. Онуфрієва, Я. Ю. Кондратьєва, С. С. Коломойцева, М. М. Козяр, Н. П. Матюхіної, В. П. Оліградського, неодноразово висвітлювалися теоретичні аспекти, а також проблеми забезпечення особистої безпеки працівника поліції під час екстремальних ситуацій, утому числі, пов'язаних з радіаційною та хімічною загрозою.

На думку В. Г. Фатхутдінова під особистою безпекою правоохоронця варто розуміти комплекс основних та допоміжних заходів, спрямованих на зниження рівня небезпечних факторів до реально можливого мінімуму, що дозволяє гарантувати збереження життя і здоров'я, нормального психічного стану і дієздатності працівника під час виконання функціональних обов'язків [1, с. 183].

Практично у всіх випадках ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій як природного, так і техногенного характеру беруть участь підрозділи МВС. У сучасному виробництві з підвищеними параметрами технологічного процесу можуть створюватися умови, що призводять до несподіваного порушення роботи або виходу з ладу окремих машин, агрегатів, комунікацій, споруд або їх систем. Надзвичайні ситуації техногенного характеру виникають, як правило, на потенційно техногенно небезпечних виробництвах. До таких належать, у першу чергу, хімічнонебезпечні, радіаційнонебезпечні, вибухо- та пожежезабезпечні, а також гідронебезпечні об'єкти. При аварії або руйнуванні ядерних реакторів на АЕС не виключено викиди радіонуклідів у навколишнє середовище та забруднення місцевості на території АЕС за межами санітарно-захисної зони. Найбільшу небезпеку для працівників поліції, що виконують свої службові обов'язки при тривалому перебуванні на забрудненій території становить доза, отримана у результаті зовнішнього опромінення, інгаляційного та перорального надходження радіонуклідів з продуктами харчування [4, с. 80].

Негативним прикладом такої аварії може послугувати всім відома катастрофа на Чорнобильській АЕС, що сталася 26 квітня 1986 року. Точну кількість постраждалих від Чорнобильської аварії можна визначити лише приблизно. Окрім

загиблих працівників АЕС і пожежників, до них слід віднести хворих військовослужбовців і правоохоронців, які брали участь у ліквідації наслідків аварії, й мешканців районів, що піддалися радіоактивному забрудненню. Визначення того, яка частина захворювань виникла в наслідок аварії вельми складне завдання для медицини і статистики. Вважається, що більша частина смертельних випадків, пов'язаних із дією радіації, була чи буде викликана онкологічними захворюваннями [2, с. 100].

В умовах радіаційних катастроф і хімічного забруднення, дія небезпечних чинників протікає повільно. Такі небезпеки цілком виходять за межі уваги працівника поліції при несенні служби і відбувається максимальний негативний вплив на стан здоров'я. Тому необхідно враховувати комплекс дії у випадку загрози виникнення радіаційної небезпеки. Поліцейські слідчо-оперативної групи при виїзді на зазначені повідомлення обов'язково повинні бути екіпіровані комплектом спеціального одягу та засобів індивідуального захисту у складі: засобів захисту шкіри, органів дихання та зору (халат, бахіли, респіратор (протигаз) або одноразова марлева маска, гумові рукавички, окуляри відкритого і закритого типу тощо), спеціальними приладами для виявлення та попередньої ідентифікації РХЯ матеріалів, індивідуальними дозиметрами, радіометричними та дозиметричними приладами, експрес-тестами для визначення небезпечних речовин, сертифікованими у відповідному порядку [5]. Члени слідчо-оперативної групи після огляду місця події, відійшовши за межі визначеної зони можливого ураження, знімають спеціальний одяг, засоби індивідуального захисту, рукавички та кладуть їх у поліетиленовий пакет. Останніми знімаються рукавички, після чого, проводиться перевірка наявності забруднення на відкритих частинах обличчя, рук і тіла та одягу радіаційними, хімічними небезпечними речовинами. Відкриті частини обличчя, рук і тіла обробляються побутовими засобами санітарної обробки. За необхідності здійснюється часткова санітарна обробка [3].

Для працівників, що безпосередньо беруть участь у ліквідації наслідків радіаційних аварій, необхідно проводити йодну профілактику. Йодистий калій слід вживати після їжі разом з водою 1 раз на день протягом 7 діб: Водно-спиртовий

розчин йоду приймати після їжі 3 рази на день протягом 7 діб. Наносити на поверхню кінцівок рук настоянку йоду у вигляді сітки 1 раз на день протягом 7 діб. Ігнорування заходів особистого захисту, призводить до негативної статистики, згідно з якою 70% працівників поліції виходять на пенсію за станом здоров'я і лише 14 % можуть виконувати поставлену задачу в умовах будь-якої надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру.

Підводячи підсумок вище викладеному, необхідно зазначити, що питання особистої безпеки працівників Національної поліції України під час надзвичайних ситуацій техногенного характеру залишається вкрай актуальним на сьогодні. В умовах такої надзвичайної ситуації, при спонтанності її розвитку і найчастіше непередбачуваності наслідків, першочергове значення набуває неухильне дотримання особистої безпеки працівника поліції, задля успішної реалізації покладених на нього функцій.

Список використаних джерел

1. Фатхутдинов В. Г. Личная безопасность сотрудников органов внутренних дел при проведении массовых мероприятий. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского*. Серия: Юридические науки. 2011. Т. 24 (63). № 2. 2011. С. 179–185.

2. «Чернобыль»: спустя 20 лет»: материалы науч.-практ. конф. в связи с 20-й годовщиной со дня чернобыльской катастрофы (тезисы докладов и выступлений), (20 апреля 2006 г.). М.: [б. и.], 2006. 113 с.

3. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : наказ МВС України від 06.09.2017 № 754. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17>.

4. Особиста безпека працівників органів внутрішніх справ та охорона праці в галузі : навч.-практ. посіб. / уклад. В. П. Оліградський, В. Я. Долішня. Івано-Франківськ, 2004. С. 79–80.

5. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій : навч. посіб. / Грибан В. Г., Фоменко А. Є., Казначеев Д. Г., Бойко О. І. ; за заг. ред. Грибана В. Г. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

Односталко Євген Андрійович,
курсант 1-го курсу навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач
кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук
Лішук Богдан Вікторович

РОЛЬ І МІСЦЕ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ У ДЕРЖАВІ

На мою думку проблеми національної безпеки, на сьогоднішній день, розглядають більшість країн світу. Таке явище зумовлюється зміною глобального середовища безпеки, яке сьогодні містить у собі велику кількість загроз різного характеру. Виходячи з цього, питання щодо забезпечення належного рівня національної безпеки в державі стає ключовим.

Сучасне геополітичне становище обумовлено новими відносинами у сферах суспільно-політичних та економічних, вдосконалення законодавчої бази в інтересах зміцнення національної безпеки. Але в умовах світової геополітичної трансформації, зміст такої проблеми як забезпечення національної безпеки особи, суспільства і держави становлять воєнні, економічні, політичні, соціальні, екологічні та гуманітарні аспекти. На сьогоднішній день, основними виходом із складної ситуації в Україні має стати підвищення рівня національної безпеки шляхом посилення ефективності внутрішньодержавних процесів, забезпечення і гарантування державного суверенітету та територіальної цілісності на основі демократичного розвитку суспільства і держави, дотримання високого рівня захисту прав і свобод, практичне запровадження європейських демократичних засад розвитку держави та суспільства, утвердження європейських цінностей, продовження реформування національної економіки [1].

Політика в сфері забезпечення високого рівня національної безпеки в умовах сучасної геополітичної ситуації має здійснюватися, виходячи з актуальних суспільних та державних проблем, а також процесу інтеграції до європейських

безпекових структур. Відновлення позитивного міжнародного іміджу України надає можливості розвинути стратегічне співробітництво в сфері забезпечення національної безпеки, тим саме заручившись підтримкою з боку європейських держав та інших країн. Таким чином, Україна не тільки підвищить свій рівень національної безпеки але й відновить статус активного контрибutora європейської безпеки. Основними перешкодами, які стоять на заваді впровадження таких механізмів захисту, є чинні позаблоковий та нейтральний статус. На сьогоднішній день, позаблоковий статус можна розцінити як нездатність держави надати чітку безпеку шляхом приєднання до системи колективної оборони. Більшість країн, які є членам європейського союзу спочатку стали членами НАТО, тому України також необхідно буде почати процес інтеграції до останнього. Перебуваючи у такому важкому геополітичному становищі Україні необхідно скоординувати свою діяльність для виходу із «буферної зони» та наближення до геополітичного об'єднання з Європою [2].

Другою перешкодою, яка заважає повноцінно функціонувати державі, є нейтральний статус держави. Нейтралітет це один із інститутів міжнародного права, побудований на визнанні нейтралітету держави на: територіальну недоторканість, власні збройні сили, надання притулку біженцям та жертвам конфліктів, отримання економічної допомоги від інших держав. Основним документом, який регулює питання щодо національної безпеки є Закон України «Про національну безпеку України».

За останні кілька років, накопичилось багато змін, спричинених регіональними та світовими тенденціями, які безпосередньо впливають на становище України. Слід зазначити що всі загрози національній безпеці можна поділити на внутрішні та зовнішні. До останніх належать глобальні тенденції, які потенційно є джерелами загроз національній безпеки, та належать до них чинники такі як: загострення конкуренції між світовими центрами сили; застосовується силовий тиск. Негативним також є посилення в умовах дефіциту сировинних ресурсів конкуренції за доступом до них; збільшення кількості «проблемних» країн; поширення тероризму, піратства, наркобізнесу, незаконною торгівлею

зброєю та ядерними матеріалами, відмивання брудних грошей, незаконної міграції, торгівлі людьми, кіберзагрози [3].

Також необхідно додати, що глобалізація стимулює суперечливі тенденції суспільного розвитку, вона проходить в умовах жорсткої міжнародної конкуренції, яка викликає різноманітні форми суперництва та породжує велику кількість загрози національній безпеці та вимагає від держави використання гнучких координаційних механізмів у цій сфері. Враховуючи вищесказане, на сучасному етапі становлення державності є доцільним, щоб реальна та ефективна політика у сфері забезпечення національної безпеки будувались на основі чіткого урахування суттєвих факторів, які впливають на неї, знання їх основних характеристик та значень. Кожний з цих факторів впливає на стан безпеки по-своєму, тому це потребує в їх системному та комплексному вирішенні у процесі розвитку держави, й безпосередньо усунення проблем та прогалин у забезпеченні національної безпеки України, її власної глобалізації.

Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій як одні із державних органів «першої лінії», покликані провадити діяльність у сфері запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, мають завдання, засоби, методику, стратегію та тактику для досягнення цієї мети. Основною метою розвитку Національної поліції України є поетапне створення правоохоронного відомства європейського зразка для подальшого ефективного виконання завдань шляхом налагодження належної взаємодії поліції з іншими правоохоронними органами як на державному, так і на міжнародному рівні, у тому числі шляхом спільного виконання завдань та для координації спільних дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

На сучасному етапі функціонування правоохоронних органів постало питання якісного запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру. В умовах досить складної політичної, економічної, соціальної ситуації зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного походження є загрозою Національній безпеці України. Безумовно, що в цьому контексті важливу роль має відігравати створення належної правової бази та механізму її реалізації, організації управління та взаємодії.

Підсумовуючи основні положення національної безпеки України потрібно зробити акцент на важливій ролі Міністерства внутрішніх справ України у забезпеченні формування та реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, Національній поліції України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій для виконання спільного завдання з іншими правоохоронними органами у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Скоординовані дії різних державних інституцій та розроблення стратегії цивільного захисту України під час виникнення надзвичайних ситуацій буде впливати на стан національної безпеки загалом.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

2. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків : Право, 2021. 776 с.

3. Федуняк С. Г. Національна безпека України в контексті сучасних процесів в Європі і на пострадянському просторі. *Національна безпека України* : конференція українських випускників програм наукового стажування у США (Чернігів, 01 –19 вересня 2004 р.). Київ: Стилос, 2004. С. 81–90.

Наукове видання

РОЛЬ І МІСЦЕ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС
УКРАЇНИ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ
ЗАПОБІГАННЯ Й РЕАГУВАННЯ
НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО
ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Матеріали
науково-практичної конференції
(Київ, 23 квітня 2021 року)

Відповідальний упорядник *Віктор Корольчук*

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції Дк № 4155 від 13.09.2011.

Підписано до друку 08.02.2021. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 4,0. Ум. друк. арк. 3,72.

Тираж 10 прим.
